

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
QISHLOQ VA SUV XO'JALIK VAZIRLIGI
ANDIJON QISHLOQ XO'JALIK INSTITUTI
“QISHLOQ XO'JALIGIDA MENEJMENT” FAKULTETI
«QISHLOQ XO'JALIGIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT»
KAFEDRASI

«TASDIQLAYMAN»
fakultet dekani, i.f.n.
X.X.KOMOLOV _____
«__» _____ 2016 y.

«HIMOYAGA RUXSAT
ETAMAN»
kafedra mudiri, i.f.n.
S.MAXMUDOV _____
«__» _____ 2016 y.

**“BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT” TA'LIM
YO'NALISHINING BITIRUVCHISI**

ABDUFATTOXOV RAXMATILLONING
BITIRUV MALAKAVIY ISHI

**MAVZU: „ ATB Qishloq Qurilish banki
Qo'rg'ontepa” filialida foyda va zararlar hisobi va
uning tahlili.**

BMI rahbari:
katta o'qituvchi:

T. Mamanazarov

Bajaruvchi:

Abdufattoxov R

ANDIJON – 2016

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
QISHLOQ VA SUV XO'JALIK VAZIRLIGI
ANDIJON QISHLOQ XO'JALIK INSTITUTI
“QISHLOQ XO'JALIGIDA MENEJMENT” FAKULTETI
«QISHLOQ XO'JALIGIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT»
KAFEDRASI

“TASDIQLAYMAN”

Qishloq xo'jaligida buxgalteriya hisobi va
audit kafedrasining mudiri i.f.i

S.Q.Maxmudov _____

«___» _____ 20__ yi

**Kunduzgi bo'lim “Qishloq xo'jaligida buxgalteriya
hisobi va audit” ta'lim yo'nalishining 4-bosqich
talabasi Abdufattoxov Raxmatiiloning
bitiruv malakaviy ishini bajarish uchun**

TOPSHIRIQ

1. Bitiruv malakaviy ishining mavzusi: *institut rektorining 2015 yil 10-sentyabrdagi №275-ST sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan.*

2.BMIning mavzusi: *ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobi va uning tahlili.*

3.Bitiruv malakaviy ishni tugatish vaqti *20 aprel 2016 y.*

4.Bitiruv malakaviy ishning asosiy bo'limlari. *BMI kirish, asosiy qism, xulosa va takliflar hamda foydalanilgan adabiyotlar ro'yhatidan iborat.*

5.Bitiruv malakaviy ishni bajarish uchun kerakli ma'lumotlar. *«Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Moliya Vazirligining BHMSlari, Prezident farmonlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari, I.A.Karimov asarlari, mavzuga oid adabiyotlar, hamda Andijon tuman moliya bo'limining 2012-2013-2014 yillardagi yig'ma va yillik hisobotlari hamda mavzuga oid bo'lgan boshqa ma'lumotlari.*

6. Bitiruv malakaviy ishda foydalaniladigan jadvallar. Bitiruv malakaviy ishda mavzu mohiyatini yoritishga yordam beradigan 5 ta jadval, 6 ta rasm, 23 uzatma tuzilib, ulardan 5 tasi bevosita ximoya jarayonida foydalaniladi.

<i>Bitiruv malakaviy ishning asosiy qismlari</i>	<i>Asosiy qismlarni bajarish vaqti</i>	<i>Rahbar unvoni, F.I.SH.</i>	<i>Imzo</i>
Kirish	11.10.2015 04.11.2015	katta o'qituvchi T. Mamanazarov	
1-BOB. AKTSIONERLIK TIJORAT BANK MUASSASALARIDA FOYDA VA ZARARLAR HISOB VA UNI TAHLIL ETISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.			
1.1. Aktsionerlik tijorat bank muassasalarida foyda va zararlar hisobini tashkil etishning nazariy asoslari.	16.11.2015 01.12.2015	katta o'qituvchi Mamanazarov	
1.2. Aktsionerlik tijorat bank muassasalarida foyda va zararlarining shakllanish manbalari.	16.12.2015 01.01.2016	katta o'qituvchi Mamanazarov	
1.3. Aktsionerlik tijorat banklari muassasalarida foyda va zararlarini tartibga solishning me'yoriy-huquqiy asoslari.	16.01.2016 01.02.2016	katta o'qituvchi Mamanazarov	
2-BOB. ATB QISHLOQ QURILISH BANKI QO'RG'ONTEPA FILIALIDA FOYDA VA ZARARLAR HISOBINI YURITISHNING HOZIRGI HOLATI.			
2.1 ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlarini hisobga olishning o'ziga xos xususiyatlari.	02.02.2016 16.02.2016	katta o'qituvchi Mamanazarov	
2.2. ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etish holati.	17.02.2016 28.08.2016	katta o'qituvchi Mamanazarov	
3-BOB. ATB QISHLOQ QURILISH BANKI QO'RG'ONTEPA FILIALIDA FOYDA VA ZARARLAR HISOBINI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.			
3.1. ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.	18.03.2016 25.03.2016	katta o'qituvchi Mamanazarov	
3.2. ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida buxgalteriya hisobini samarali tashkil etishda ichki nazoratning o'rni.	26.03.2016- 01.04.2016	katta o'qituvchi Mamanazarov	
<i>Xulosa</i>	06.04.2016 10.04.2016	katta o'qituvchi Mamanazarov	
<i>Foydalanilgan adabiyotlar</i>	11.04.2016 19.04.2016	katta o'qituvchi Mamanazarov	

Topshiriq berilgan vaqti: «10» sentyabr 2015 yil.

**BMI rahbari:
katta o'qituvchi:**

T. Mamanazarov

Bajaruvchi:

R. Abdufattoxov

MUNDARIJA

	<i>Kirish</i>	
	<i>1-BOB. AKTSIONERLIK TIJORAT BANK MUASSASALARIDA FOYDA VA ZARARLAR HISOBI VA UNI TAHLIL ETISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.</i>	
	<i>1.1. Aktsionerlik tijorat bank muassasalarida foyda va zararlar hisobini tashkil etishni nazariy asoslari.</i>	
	<i>1.2. Aktsionerlik tijorat bank muassasalarida foyda va zararlarning shakllanish manbalari.</i>	
	<i>1.3. Aktsionerlik tijorat banklari muassasalarida foyda va zararlarni tartibga solishning meeyoriy-huquqiy asoslari.</i>	

	2-BOB. ATB QISHLOQ QURILISH BANKI QO'RG'ONTEPA FILIALIDA FOYDA VA ZARARLAR HISOBINI YURITISHNING HOZIRGI HOLATI.	
	2.1. <i>ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlarni hisobga olishning o'ziga xos xususiyatlari.</i>	
	2.2 . <i>ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etish holati.</i>	
0	3-BOB. ATB QISHLOQ QURILISH BANKI QO'RG'ONTEPA FILIALIDA FOYDA VA ZARARLAR HISOBINI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.	
1	3.1. <i>ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.</i>	
2	3.2. <i>ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etishni takomillashtirishda ichki nazoratning o'rni.</i>	
3	3.3. <i>ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar tahlilini takomillashtirish yo'llari.</i>	
4	<i>Xulosa</i>	
4	<i>Foydalanilgan adabiyotlar</i>	

Kirish

Bitiruv malakaviy ish mavzusining dolzarbligi.

Mamlakatimizda yaratilgan qulay makroiqtisodiy muhit, moliya-bank tizimida islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'lamini kengaytirish bo'yicha qabul qilingan dasturlar ijrosi Bank faoliyatining barqaror rivojlanishi uchun ustuvor omil bo'lib xizmat qilmoqda. Xususan, bank tizimining jami kapitali 2014-yilga nisbatan 2015 yilda 23,3 foiz ko'payib, 7 trillion 800 milliard so'mga yetdi. So'nggi 5-yilda mazkur ko'rsatkich 2,4 barobar o'sdi. Bank tizimi kapitalining yetarlilik darajasi qariyb 24 foizni tashkil qildi. Bu umumiy qabul qilingan xalqaro standartlardan 3-marta, bank likvidligi esa eng yuqori ko'rsatkichlardan 2-marta ko'pdir. Tijorat banklarining muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlari va raqobat bozori rivojlangan bugungi kunda o'z o'rinlarini topishlari uchun faoliyatlarini hisobga olish va ma'lum bir davrlarda tahlil qilib turishlari maqsadga muvofiqdir. Chunki, hisob va tahlil natijasida banklar faoliyatida yo'l qo'ygan kamchiliklar va erishilgan yutuqlar aniqlanadi.

Respublika bank tizimida amalga oshirilayotgan tarkibiy o'zgartirishlarni yanada chuqurlashtirish, uning yetakchi tarmokdarini jadal modernizatsiya qilish hamda texnik va texnologik jihatdan yangilash, qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish va aholining ish bilan bandligini oshirishga qaratilgan tadbirlari o'z navbatida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010 yil 26 noyabrdagi PQ-1438-sonli "2011-2015 yillarda respublika moliya-bank tizimini yanada isloh qilish va barqarorligini oshirish hamda yuqori xalqaro reyting ko'rsatkichlariga erishish bo'yicha ustuvor yo'nalishlar to'g'risidagi qarori hamda bank tizimini isloh qilish va yanada erkinlashtirish, kichik biznes va tadbirkorlik sub'ektlarini yanada qo'llab-quvvatlashga qaratilgan Farmon va qarorlar ijrosini amalda ta'minlab bermoqda.

Tijorat banklari faoliyatida asosiy strategik maqsad ortiqcha daromadlarga yo'l qo'ymaslik, yuqori daromad olish manbalarini shakllantirish va ichki imkoniyatlardan to'liq foydalanishga qaratilganligi bilan e'tiborga molikdir. Tijorat banklari tomonidan ko'rsatilayotgan xizmatlar sifati va ularning arozon

bo'lishi xizmatlarga bo'lgan talablarning o'sishiga provardida yuqori daromad olish imkoniyatlarini ortishiga zamin yaratadi.

Bank faoliyati tizimida xizmat ko'rsatish daromadlari salmog'ini qisqartirib borish banklar faoliyatini rivojlantirishdagi eng muhim omillardan biri hisoblanib bu bevosita xarjatlar va daromadlar mutoanosibligini ta'minlashda o'z mazmunini topadi. Bu vazifalarni ijobiy xal etish mamlakatimiz bank tizimidagi muxim dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

SHu nuqtai nazardan bitiruv malakaviy ishi ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobi va uning tahlili mavzusida tayyorlandi.

Bitiruv malakaviy ishning maqsadi va vazifalari.

Bitiruv malakaviy ishining maqsadi ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini yuritishni takomillashtirish daromadlarni qisqartirish hamda daromadlarni oshirish imkoniyatlarini ochib berishga qaratilgan ilmiy asoslangan xulosa va takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Qo'yilgan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar tadqiq etildi.

- Aktsionerlik tijorat bank muassasalarida foyda va zararlar hisobini tashkil etishning nazariy asoslari o'rganildi;

- Aktsionerlik tijorat bank muassasalarida foyda va zararlarining shakllanish manbalari nazariy jihatlari tadqiq etildi;

- Aktsionerlik tijorat banklari muassasalarida foyda va zararlarini tartibga solishning me'yoriy-huquqiy asoslari o'rganildi;

- ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlarini hisobga olishning o'ziga xos xususiyatlari ochib berildi;

- ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etish holati taxlil etildi;

- ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlariga ta'sir etuvchi omillar aniqlandi;

-ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari aniqlandi;

- ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etishni takomillashtirishda ichki nazoratning o'rni ochib berildi;

- ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlarni tahlilini takomillashtirish yo'llari ochib berildi.

Bitiruv malakaviy ishining nazariy va uslubiy asoslari bo'lib, prezidentimiz I.A.Karimovning asarlari, banklar moliyaviy natijalari hisobi va tahlili bo'yicha milliy va horijiy iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlari hamda O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan ishlab chiqilgan yo'riqnomalar va ko'rsatmalari bo'lib hisoblanadi.

Mazkur imliy tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi qonunlari, Markaziy bankning me'yoriy hujjatlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari va ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialining ma'lumotlaridan foydalaniladi.

Bitiruv malakaviy ishining ob'ekti bo'lib ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filiali hisoblanadi. Bitiruv malakaviy ishda ushbu bank ma'lumotlardan foydalanilgan.

Bitiruv malakaviy ishining tarkibi va tuzilishi. Bitiruv malakaviy ishining tuzilishi quyidagicha: kirish, asosiy qism, hulosasi va takliflar, foydalanilgan adabiyotlar ro'yxatidan iborat. Bitiruv malakaviy ishining mazmuni jami ___betda bayon etilgan bo'lib, unda ___ ta rasm va ___ ta jadvaldan foydalanildi.

Bitiruv malakaviy ishining birinchi bobida Aktsionerlik tijorat bank muassasalarida foyda va zararlar hisobini tashkil etishning nazariy asoslari tadqiqi etilgan.

Bitiruv malakaviy ishining ikkinchi bobida ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etish holati taxlil etilgan.

Bitiruv malakaviy ishining uchinchi bobida tijorat banklarida foyda va zararlar hisobini takomillashtirish va hisobotini tuzish tartibi va takomillashtirish yo'llari yoritib berilgan.

Hulosa va takliflar qismida bitiruv malakaviy ishini amalga oshirish natijasida olingan ilmiy asoslangan va amaliy ahamiyatga molik ishlanmalar kengitirilgan.

1-BOB. AKTSIONERLIK TIJORAT BANK MUASSASALARIDA FOYDA VA ZARARLAR HISOBI VA UNI TAHLIL ETISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.

1.1. Aksionerlik tijorat bank muassasalarida foyda va zararlar hisobini tashkil etishning nazariy asoslari.

Banklarda buxgalteriya hisobini va buxgalteriya apparatini tashkil qilish tamoyillari, mijozlarga xizmat ko'rsatish hamda hujjatlar aylanmasini yo'lga qo'yish usullari to'g'risida ko'rsatmalar berilgan, bank operatsiyalari hisobini yuritish va ularni nazorat qilish qoidalari hamda bajarilgan bank operatsiyalarining qonuniyligi bo'yicha javobgarlik belgilangan.

SHuningdek, quyidagilarni ta'minlash maqsad qilib qo'yilgan:

-hisob-kitob, kassa, valyuta, kredit hamda boshqa bank operatsiyalarini to'g'ri bajarish hamda ularni buxgalteriya hisobi va hisobotida o'z vaqtida va aniq aks ettirish;

1. Bank aktivlari, majburiyatlari, daromadlari va daromadlari hamda kapitali holati va ulardagi o'zgarishlar to'g'risida ishonchli ma'lumotlar to'plash;
2. Bankning moliyaviy holati, moliyaviy holatidagi o'zgarishlar va moliyaviy natijalari to'g'risidagi va bank rahbariyati faoliyatiga baho beruvchi moliyaviy hisobotlarni tuzish uchun xizmat qiluvchi axborotlar tizimini yaratish;
3. Bank ish kuni tartibiga qat'iy rioya qilish, mijozlarga tez va aniq xizmat ko'rsatish;
4. Xisob-kitoblardagi mablag'lar aylanishini tezlashtirish;
5. Bankdan chiqayotgan hujjatlarni tegishli tarzda rasmiylashtirish va buning natijasida ulardan foydalanishni osonlashtirish, shuningdek, boshqa banklarda ushbu hujjatlar bilan operatsiyalar bajarilishini hamda ular tomonidan xizmat ko'rsatuvchi mijozlarning operatsiyalari hisobini yuritishni belgilangan talablarga muvofiqlashtirishni tashkil etish;

6. Bankdagi pul mablag'lari, moddiy qimmatliklar, shuningdek, qat'iy hisobda turuvchi blankalar kamomadi yoki ortiqchaligiga yo'l qo'ymaslik hamda belgilangan tartibda ularning saqlanishini tashkil etish;

7. Operatsiyalarning qonuniyligi hamda to'g'riligini doimiy ichki nazorat va auditdan o'tkazish, ularning natijalari bo'yicha ma'lumotnomalar tuzish va rasmiylashtirish imkoniyatini yaratish;

8. Zamonaviy kompyuter texnikasi vositalaridan foydalangan holda bank operatsiyalari hisobini dasturiy amalga oshirish, hisob ishlarini yuritish hamda hisobotlar tuzishda mehnat va mablag' sarfini qisqartirish.

Banklarda buxgalteriya hisobining ob'ektlari bo'lib qo'yidagilar hisoblanadi:

•yuridik va jismoniy shaxslardan pul hujjatlarini qabul qilish va ularni buxgalteriya hisobida aks ettirish;

- hisob-kitob hujjatlarini qabul qilish;
- o'z muddatida qaytarilmagan bank kreditlarini hisobini yuritish;
- muddatli majburiyatlarning hisobi;
- banklararo muomalalar bo'yicha va filiallararo oborotlar hisobi;
- turli punktlardagi to'lovchi va oluvchilarning mablag'lari hisobi;
- berilgan kreditlar hisobi.

SHuningdek, buxgalteriya hisobining ob'ekti bo'lib asosiy vositalar, nomoddiy aktivlar, materiallar, kassadagi pul mablag'lari, qimmatli qog'ozlar, qimmatli materiallar, chet el valyutalari va ular bilan amalga oshiriladigan muomalalar, byudjet bilan bo'ladigan hisob-kitoblar, kapital qo'yilmalarni moliyalashtirish, bankning daromadlari va daromadlari va boshqalar.

Buxgalteriya hisobining ob'ektlarini hisobda aks ettirish va bank faoliyatining asosiy ko'rsatkichlarini hisoblash uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni olish uchun ularga o'lchov birligi (natura, mehnat va pul) qo'llaniladi.

Banklarda buxgalteriya hisobi oldiga qo'yidagi asosiy vazifalar qo'yilgan:

- hisob-kitoblardagi mablag'lar aylanishini tezlashtirish, mijozlarga tez va

puxta xizmat ko'rsatish, hisob-kitob, kassa, valyuta, kredit hamda boshqa bank muomalalarini to'g'ri bajarish;

- bajarilgan muomalalarning buxgalteriya hisobi va hisobotida o'z vaqtida hamda aniq aks ettirilishiga erishish;

- bankdan chiqayotgan hujjatlarni tegishli rasmiylashtirish va buning natijasida ulardan bu hujjatlar borgan joyda foydalanishini yengillashtirish, shuningdek, boshqa banklarda ushbu hujjatlar bilan muomalalar bajarilayotganda hamda ular xizmat ko'rsatuvchi mijozlar hisobi yuritilayotganda yo'l qo'yilishi mumkin bo'lgan xatolarning, qonunga g'ilof xatti-xarakatining oldini olish;

- bankdan pul mablag'lari, moddiy boyliklar, shuningdek, qat'iy hisobda turadigan blankalar kam chiqishi, ortiqcha hamda qonunga xilof ravishda sarflanishining oldini olish;

- bank mansabdor shaxslarining o'rnatilgan tartibga zid ravishda bank muomalalarini amalga oshirilganliklarini, qimmatliklar va hujjatlarni yo'qotib qo'yish hamda shu kabi boshqa xollarda ularning javobgarligini hujjatlar bilan asoslash;

- muomalalarni amalga oshirish va rasmiylashtirishni ma'lumotlar to'plash orqali qonuniyligi hamda to'g'riligini tekshirish imkoniyatini berilishi;

- bankda ish kuni tartibiga qat'iy rioya etilishi;

zamonaviy kompyuter texnikasi vositalaridan keng ko'lamda foydalanish asosida bank muomalalarini amalga oshirish ular hisobini yuritish hamda hisobotlar tuzish uchun mehnat va mablag' sarfini kamaytirish.

Banklarda buxgalteriya hisobini to'g'ri yuritish muhim ahamiyatga ega. Chunki u banklarning o'z funktsiyalarini to'g'ri bajarishini ta'minlaydi. Buning uchun esa buxgalterlardan ma'lum darajada bilimlar, buxgalteriya hisobi va hisobotining asosiy tamoyillari va uslubiy asoslari to'g'risida ma'lum darajada tushunchaga ega bo'lishni jalb etadi.

Banklarda buxgalteriya hisobini o'rganayotgan talabalar eng avvalo uning korxonalar, byudjet va boshqa kredit muassasalaridan yuritiladigan buxgalteriya hisobidan tub farqlarini tushunishlari zarur.

Respublikamizda buxgalteriya hisobining qonuniy asosi bo'lib, 1996 yil 30 avgustda O'zbekiston Oliy majlisi 10 sesiyasida qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasining buxgalteriya hisobi to'g'risidagi qonuni" hisoblanadi. Ushbu qonun buxgalteriya hisobining yuritilishini tartibga soluvchi qonuniy hujjat hisoblanadi va mulkchilik shaklidan, qaysi tarmoqqa tegishligidan va kattakichiqqligidan qat'iy nazar barcha xo'jalik sub'ektlari va ularning filiallari unda belgilangan tartib-qoidalar asosida buxgalteriya hisobining tashkil qilishi va yuritishlari zarur bo'ladi. Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida Qonunchilik palatasi tomonidan 2016 yil 3 martda qabul qilingan 1-modda. O'zbekiston Respublikasining 1996 yil 30 avgustda qabul qilingan «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi 279–I-sonli Qonuniga (O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 1996 yil, № 9, 142-modda; O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi, 2014 yil, № 4, 98-modda, № 10, 263-modda, № 12, 350-modda; 2014 yil, № 5, 130-modda; 2015 yil, № 12, 452-modda) o'zgartish va qo'shimchalar kiritilib, uning yangi tahriri tasdiqlandi.

Ushbu qonunda banklarda buxgalteriya hisobini tartibga soluvchi barcha me'yoriy hujjatlarni O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki ishlab chiqarishi ko'rsatilgan, ya'ni Markaziy bank uslubiy markaz hisoblanadi.

1.2. Aktsionerlik tijorat bank muassasalarida foyda va zararlarning shakllanish manbalari.

Mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida banklar strategik muhim ahamiyat kasb etadi. CHunki, banklar hukumatning iqtisodiy siyosatini izchillik bilan va aniq maqsadni ko'zlagan holda amalga oshiradi. Ular bu ishda boshqa har qanday moliyaviy institutlarga qaraganda ko'proq yordam bermoqda. Banklar tadbirkorlarga va mahsulot ishlab chiqaruvchilarga kreditlar berish, xilma-xil xizmatlar ko'rsatish orqali ularga yuqori darajada foyda olish imkoniyatini yaratadi. Ular bu bilan respublikaning butun iqtisodiyotini rivojlantirmoqdalar.

Hozirgi sharoitida banklar iqtisodiyotda pul munosabatlarini tizimli boshqaruvchi yagona sub'ektdir. Jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozi sharoitida barcha muhim ahamiyat kasb etgan masalalar bank zimmasiga yuklatildi. YAngi tashkil etilayotgan korxonalarni moddiy jihatdan ta'minlash, ya'ni kreditlar berish, naqd pulga bo'lgan ehtiyojini qondirib berish shular jumlasidandir. SHunday ekan, banklar faoliyatini yaxshilash va kengaytirish hamda barqarorligini ta'minlashda banklar foydalar va zararlari muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Hozirgi kunda respublikamizda tijorat banklarining o'rni kuchayib bormoqda. Tijorat banklari yuqori daromad olish maqsadida o'z faoliyat doirasini kengaytirmoqdalar. Ular o'z aktivlarini to'g'ri joylashtirish va daromad olishning boshqa imkoniyatlarini qidirib topishga xarakat qilmoqdalar.

SHu boisdan ham, rivojlangan xorijiy davlatlarda kredit operatsiyalari tijorat banklari aktiv operatsiyalarining asosiy turi hisoblanadi. Masalan, XX asrning 80 yillari oxiri va 90 yillari boshlarida AQSH tijorat banklarining kredit operatsiyalari ularning aktiv operatsiyalarining asosiy 60 foizini tashkil qilgan. Bu ko'rsatkich Buyuk Britaniyada 63,5 foiz, Gollandiyada 47,1 foiz, Germaniyada 53 foiz, Daniyada 56 foiz, Frantsiyada 65,6 foiz, Ispaniyada 66,4 foiz, Italiyada 47,8 foizni tashkil qilgan.¹

Foizli daromadlarning ikkinchi turi qat'iy belgilangan stavkadagi qimmatli qog'ozlarga qilingan investitsiyalardan keladigan daromadlardir. Rivojlangan

¹ Матвиев О.В. Управление активами коммерческого банка – ДиК-№5, 2001, 55-59 бетлар.

xorijiy davlatlar amaliyotida mazkur investitsiyalarning asosiy qismini hukumatning qimmatli qog'ozlariga qilingan investitsiyalar tashkil etadi. Masalan, hukumatning qimmatli qog'ozlariga qilingan investitsiyalarning bank aktivlari umumiy hajmidagi salmog'i Ispaniya tijorat banklarida 10,2 foizni, Frantsiya tijorat banklarida 9,4 foizni, Italiya tijorat banklarida 5,3 foizni tashkil etadi.²

Umuman oldgan daromadlarga nazariy jihatdan to'g'ri tarif berish ularni tadqiqi etishda chiqariladigan xulosalarni to'g'ri va ilmiy jihatdan asoslangan bo'lishiga xizmat qiladi shu nuqtai nazardan olganda **daromadlar** - bu xususiy kapital muassislarining ulushlari hisobidan ko'payishdan tashqari, kapitalning ko'payishiga olib kelgan davrda bankning odatiy faoliyati davomida iqtisodiy nafning yalpi kelib tushishidir. Daromad bankning odatiy faoliyati davomida yuzaga keladi va har xil atamalar, shu jumladan foizlar, foyda, dividendlar, sotishdan olingan tushum, gonorar, royalti va ijara haqi bilan ataladi va x.k.

foyda - bu bankning odatiy faoliyati jarayonida yuzaga kelishi yoki yuzaga kelmasligi mumkin bo'lgan daromad ko'rinishi. Foyda, masalan, asosiy vositalarning chiqib ketishidan olingan foydani o'z ichiga oladi. Foyda ta'rifi realizatsiya qilinmagan foyda, masalan savdo uchun mo'ljallangan (bozor) qimmatli qog'ozlarni qayta baholashda yuzaga keladigan foydani ham o'z ichiga oladi.

daromadlar - xususiy kapitalni uning muassislari o'rtasida taqsimlanishi bilan bog'liq bo'lmagan kapitalning kamayishiga olib keladigan aktivlarning kamayishi yoki tugashi ko'rinishida yoxud majburiyatlarning ko'payishi ko'rinishida hisobot davri ichida iqtisodiy nafning kamayishi;

zararlar - bu bankning odatiy faoliyati davomida yuzaga kelishi yoki yuzaga kelmasligi mumkin bo'lgan daromadlar ko'rinishi. Zararlar, masalan, yong'in yoki suv toshqini kabi tabiiy ofatlardan ko'rilgan yo'qotishlarni, shuningdek asosiy vositalarning chiqib ketishidan ko'rilgan zararlarni o'z ichiga oladi. Zararlar ta'rifi realizatsiya qilinmagan zararlar, masalan mijozlarning yoki bank ushbu valyutaga

² Лаврушин О.И. “Банковское дело” Москва. 2005, 47-бет.

o'zlashtirgan depozitlariga nisbatan valyuta ayriboshlash kursining ko'tarilishi natijasida yuzaga keladigan zararlarni ham o'z ichiga oladi;

Respublikamiz bank amaliyotida tijorat banklarinng faoliyati natijasida oladigan daromadlarini asosan 2 guruhga ajratish rasmiy qabul qilingan:

1. foiz daromadlar.
2. foizsiz daromadlar.

Foizli daromatlarga asosan quyidagilar kiritiladi:

- ssudalar bo'yicha olinadigan daromadlar;
- qimmatli qog'ozlardan olinadigan daromadlar;
- investitsiyalar bo'yicha daromadlar.

Foizsiz daromatlarga asosan quyidagilar kiritiladi:

- chet el valyutasidan foyda;
- tijorat operatsiyalaridan foyda;
- investitsiyalardan olinadigan foizsiz daromadlar.

Bank faoliyatining asosiy tavsifi sifatidan uning daromad keltiruvchi aktivlari, ya'ni kredit qo'yilmalari hisoblanadi. Bankning daromad keltiruvchi aktivlari qanchalik ko'p bo'lsa, bank investorlar uchun shunchalik jozibador bo'ladi va bankning daromatlari o'sib boradi. Bankning daromad keltiruvchi aktivlari u o'tkazayotgan xo'jalik muomalalariga bog'liq.

Tijorat banklari faoliyatini moliyaviy ahvolini, ularning barqarorlik ko'rsatkichi, ya'ni bank kapitali bilan barcha daromad keltiruvchi aktivlar ko'rsatkichlari aktivlar ko'rsatkichlari aniq namoyon qilib ko'rsatiladi.

Tijorat banklarining foizli daromatlari summasidan foizli daromatlari summasini ayirib tashlasak, u holda, sof foizli daromad ko'rsatkichi yuzaga keladi. Sof foizli daromad summasining bank aktivlari o'rtacha summasiga nisbati sof foiz marjasi deb ataladi. Bu ko'rsatkich bankning foizli daromatlari darajasiga ta'sir etuvchi asosiy omil hisoblanadi.

Banklarni daromadlarini ikki guruhga ajratib o'rganishning zururligi shundaki, tijorat banklarida yalpi daromadlarning asosiy qismi foizli daromatlarga to'g'ri keladi.

Foizli daromadlarning yalpi daromadlar hajmida yuqori va barqaror salmoqqa ega ekanligi tijorat banklari resurs bazasining barqarorligini ta'minlashning zurruriy shartidir.

Ayrim mamlakatlar bank amaliyotida iqtisodchi olimlar va mutaxassislar tomonidan tijorat banklari daromadlarini bir necha guruhlariga ajratib o'rganiladi. Masalan, taniqli olim, professor O.I.Lavrushinning "Bankovskoye delo" kitobida tijorat banklarining daromadlari olti guruhga ajratilgan:

1. Operatsion daromadlar.
2. Bank xo'jalik faoliyatini ta'minlash daromadlari.
3. Mehnatga haq to'lash daromadlari.
4. Soliqlar to'lash daromadlari.
5. Zaxira ajratmalari.
6. Boshqa daromadlar.

Respublikamiz tijorat banklarining foizli daromadlari tarkibiga quyidagilar kiritilgan:

- transaksion depozitlarga to'langan foizlar;
- jamg'arma depozitlariga to'langan foizlar;
- muddatli depozitlarga to'langan foizlar;
- Markaziy bankdagi hisobvaraqlari bo'yicha foizlar;
- bankning boshqa banklardagi hisobvaraqlari bo'yicha foizlar;
- olingan kreditlar bo'yicha to'langan foizlar;
- qimmatli qog'ozlar bo'yicha to'langan foizlar;
- boshqa foizli daromadlar.

Respublikamiz tijorat banklari foizsiz daromadlariga quyidagi daromad turlari kiritilgan:

- komission daromadlar;
- xorijiy valyutadagi zararlar;
- qimmatli qog'ozlarni sotib olish va sotish hisobvaraqlari bo'yicha zararlar;
- investitsiyalardan ko'rilgan zararlar;
- boshqa foizsiz daromadlar.

Respublikamiz tijorat banklarining operatsion daromadlariga quyidagi daromad turlari kiritilgan:

- ish haqi va unga tenglashtirilgan daromadlar;
- ijara to'lovlari;
- transport va safar daromadlari;
- ma'muriy daromadlar;
- xayriya daromadlari;
- amortizatsiya daromadlari;
- sug'urta, soliqlar va boshqa daromadlar.

Bizning fikrimizcha, tijorat banklari daromadlarini ikki yirik guruhga, ya'ni foizli va operatsion daromadlarga bo'lib o'rganish maqsadga muvofiq, bank daromadlarini bir necha guruhlariga ajratish esa, amaliy ahamiyatga ega emas. ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida ham daromadlarni ikki guruhga bo'linib amalga oshirilmokda.

Hozirgi vaqtda, g'arb iqtisodiy adabiyotlarida tijorat banki daromadlarini ichki taqsimlash masalasini ilmiy asosda o'rganishga katta e'tibor qaratilmoqda. Bunda asosiy e'tibor bankning har bir funktsional va hududiy bo'linmasining yalpi foydani yuzaga keltirishdagi ishtirokini va yalpi daromadlardagi salmog'ini aniq belgilashga qaratiladi. SHunisi harakterliki, tijorat banklarining bevosita foyda keltiradigan bo'linmalari faoliyatining samaradorligini ta'minlaydigan, lekin o'zi daromad keltirmaydigan bo'linmalarining oqilona daromadlari miqdorini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday bo'linmalar majmui daromad markazlari (HM) deb ataladi.

Tan olish mezonlari

Hisoblangan to'lanadigan va olinadigan foizlar:

- a) ular bilan qo'shilgan har har qanday iqtisodiy foyda bank tomonidan olinish yoki sarflanish ehtimoli mavjud bo'lganda; va
- b) modda ishonchli o'lchanadigan qiymat yoki bahoga ega bo'lganda buxgalteriya balansida tan olinishi lozim.

Qo'llanadigan hisob siyosatining ochib berilishi, izohlar yoki boshqa tushuntirishga oid materiallar bunday moddalarning tan olinmasligini o'rnini qoplamaydi. Ayni paytda tan olish mezonlariga javob bermaydigan moddalar keyingi holatlar yoki hodisalar natijasida keyinchalik tan olinishi mumkin.

Hisoblab yozish usulidan foydalanish tartibi

Barcha banklar pul oqimlari to'g'risidagi ma'lumotdan tashqari o'z moliyaviy hisobotlarini buxgalteriya hisobining hisoblab yozish usuliga binoan tuzishlari kerak.

Barcha banklar buxgalteriya hisobining hisoblab yozish usulini operatsiyalarni qayta ishlash chog'ida asosan avtomatlashtirilgan shaklda qo'llashlari lozim.

Banklar daromadlar va daromadlarni hisobga olishda izchillik, ishonchlilik, aniqlik, to'liqlik va o'z vaqtidalilik bo'yicha talablarni o'z ichiga oladigan hisoblab yozish ususini qo'llash bo'yicha taomillarni qo'llashlari kerak. Bu taomillar ushbu talablarni belgilash va qo'llashning tegishli usullari to'g'risidagi ko'rsatmalarni o'z ichiga olishi lozim.

Foizlarni tan olish tartibi

Foizlar buxgalteriya hisobining hisoblab yozish usuli bo'yicha tan olinadi.

Jumadan hisoblab yoziladigan foizni hisoblashda odatda hisob-kitobga juma, shanba va yakshanbada foizlarni hisoblab yozish uchun 3 kun olinishi lozim.

Agar joriy oy juma yoki shanbada tugaydigan bo'lsa, unda hisoblab yozish tegishlicha bir kun yoki ikki kun uchun amalga oshiriladi. Hafta oxirida qoladigan kun (kunlar) navbatdagi oyning birinchi ish kunida hisoblab yoziladi. Agar joriy kun shanbada tugasa, unda oydagi eng oxirgi hisoblab yozish jumada ikki kun (juma va shanba) uchun aks ettiriladi. So'ngra, keyingi dushanbada hisoblab yozish navbatdagi ikki kun - yakshanba va dushunba uchun amalga oshiriladi. Bayram kunlariga nisbatan ham xuddi shunday jarayon qo'llanadi.

Har bir oyda hisoblab yoziladigan va aks ettiriladigan foizlar ushbu oyda bank tomonidan sarflangan daromadlarni aniq aks ettirishi kerak. Hisobot davriga

tegishli bo'lgan hisoblab yozilgan foizlarning biror-bir qismini keyingi davrga o'tkazilishiga yo'l qo'yilmaydi.

Bank aktivlari bo'yicha foizlarning o'sishi to'xtatilishi va ularni hisobdan chiqarish Markaziy bank tomonidan belgilangan tartibga muvofiq amalga oshiriladi.

Daromad bank tomonidan uning hisobvarag'iga olingan va olinishi lozim bo'lgan iqtisodiy foydaning yalpi tushumlarinigina o'z ichiga oladi. Vakillik munosabatlarida iqtisodiy foydaning yalpi oqimi uchinchi tomon nomidan yig'iladigan, bank kapitalini oshishiga olib kelmaydigan summalarni o'z ichiga oladi. Uchinchi tomon nomidan inkassatsiya qilingan summalar daromad hisoblanmaydi. Buning o'rniga vositachilik haqi summasi daromad hisoblana

Sotib olgunga qadar hisoblangan foizlar

To'lanmagan foizlar foizli investitsiyalarni xarid qilgunga qadar to'planib qolsa, unda keyingi olinadigan foizlar ikki: xarid qilgunga qadar va xarid qilingandan keyingi davrga taqsimlanadi; va xarid qilingandan keyingi qismigina daromad sifatida tan olinadi .

Kredit bo'yicha foizli daromadni tan olish tartibi

Kredit bo'yicha foizlar odatda har kuni yillik bazaviy davr - 365 kundan kelib chiqqan holda hisoblab yoziladi. (Kreditlarning muayyan turlari bo'yicha 360 kun bazaviy davr qilib olinadi). Kredit bo'yicha foizlar quyidagi formulaga binoan hisoblanadi:

$$K_f = \frac{S_q \times F_s \times K_s}{365}$$

S_q -so'ndirilmagan qoldiq;

F_s -foiz stavkasi;

K_s - amaldagi kunlar soni

Hisoblab yozish shartnomada belgilangan foiz stavkasiga asoslanishi lozim.

Kredit bo'yicha foizlarni hisoblab yozish quyidagi buxgalteriya o'tkazmasi bilan aks ettiriladi:

Dt 16309 “Ssudalar bo’yicha olish uchun hisoblangan foizlar”;

Kt 41400-44700 “Ssudalar bo’yicha foizli daromadlar”.

Kredit bo’yicha foizlarning kelib tushishi quyidagi buxgalteriya o’tkazmasi bilan aks ettiriladi:

Dt 10101 “Aylanma kassadagi naqd pullar” yoki

bankning vakillik hisobvarag’i yoxud mijozning hisobvarag’i;

Kt 16309 “Ssudalar bo’yicha olish uchun hisoblangan foizlar”.

Agar mijoz oy yakunlanishiga qadar kreditni qisman so’ndirsa, unda bank asosiy qarz summasining haqiqatda so’ndirilmagan qismiga foizlarni hisoblab yozishi lozim.

Agar mijoz so’ndirish muddati kelgunga qadar kreditni to’liq so’ndirsa, unda bank kredit bo’yicha foizlarni haqiqatda foydalanilgan kunlar uchun hisoblab yozishi lozim.

21-1. Qarz oluvchi tomonidan O’zbekiston respublika valyuta birjasiga konvertatsiya uchun yo’naltirilgan kredit mablag’lari bo’yicha foizlarni hisoblash sotib olingan xorijiy valyuta qarz oluvchining maxsus valyuta hisob raqamiga o’tkazilgan kundan boshlab amalga oshiriladi.

Konvertatsiya uchun yo’naltirilgan milliy valyutadagi kredit mablag’lari qarz oluvchining ixtiyoriga ko’ra, kredit shartnomasiga zid bo’lmagan maqsadlarga qayta yo’naltirilgan hollarda, mazkur kredit mablag’lari bo’yicha foizlarni hisoblash kredit mablag’lari o’tkazilgan kundan boshlab amalga oshiriladi.

1.3. Aksionerlik tijorat bank muassasalarida foyda va zararlarni tartibga solishning me'yoriy-huquqiy asoslari.

O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki to'g'risida"gi (O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Axborotnomasi, 1995 y., 12-son, 247-modda), "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi (O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Axborotnomasi, 1996 y., 5-6-son, 54-modda), "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi (O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Axborotnomasi, 1996 y., 9-son, 142-modda) qonunlariga muvofiq O'zbekiston Respublikasining tijorat banklari (keyingi o'rinlarda - banklar) tomonidan kreditlar, depozitlar va qarz mablag'lari, qarz qimmatli qog'ozlari, shuningdek boshqa moliyaviy vositalar bo'yicha foizlarning Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq hisoblanishi tartibini aniqlab beradi.

Respublikamiz tijorat banklarida buxgalteriya hisobi "O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki to'g'risida"gi, "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi, "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonunlarga va Markaziy bankning bir qator yo'riqnomalariga asosan amalga oshiriladi.

Banklar tizimida buxgalteriya hisobini yuritish ishini to'g'ri tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki buxgalteriya hisobi va nazoratning puxta yo'lga qo'yilishi bankning o'z vazifalarini to'g'ri bajarishini ta'minlaydi. Buning buxgalterlardan muayyan bilimlar, buxgalteriya hisobi va hisobotining asosiy tamoyillari hamda uslublarini yaxshi bilishlari talab qilinadi.

Tijorat banklarida buxgalteriya hisobi hisobvaraqlar rejasi ishlab chiqilgan bo'lib, u O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida buxgalteriya hisobini yuritish va tashkil etishning yagona metodologik asoslarini belgilab beradi.

Tijorat banklari tomonidan buxgalteriya hisobi, ular O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida belgilangan tartibda yuridik shaxs sifatida ro'yxatdan o'tkazilgan vaqtdan boshlab, qayta tashkil etilguncha yoki tugatilguncha qadar uzluksiz ravishda yuritiladi.

Tijorat banklari bank operatsiyalarini amalga oshirishda va ularni buxgalteriya hisobida aks ettirishda Markaziy bankning me'yoriy hujjatlariga va amaldagi qonunchilikka qat'iy rioya qilishlari zarur.

Tijorat banklarida hisob-kitob ishlari ular vujudga kelgan davrdan boshlab amalga oshiriladi. Hisob-kitob ishlari davrlar osha rivojlanib, takomillashib kelgan.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan keyin tijorat banklarida buxgalteriya hisobini tashkil qilish va uni takomillashtirishda bir qancha amaliy ishlar amalga oshirildi.

Tijorat banklari buxgalteriya hisobini takomillashtirish ilg'or chet el tajribalaridan foydalangan holda va respublikamiz qonunlariga asosan amalga oshirilmoqda. Jumladan, banklarda buxgalteriya hisobi xalqaro standartlarga muvofiq olib borilmoqda. Bu esa banklarni rivojlanishia muhim omil bo'lib hizmat qiladi.

SHunisi ahamiyatliki, banklarda buxgalteriya hisobini to'g'ri yuritilishi buxgalterlarga bog'liq. Banklarda buxgalteriya hisobini yuritishda buxgalter-xodimlar o'z ishlariga mas'uliyat bilan yondoshishlari lozim.

Tijorat banklarida hisob-kitob ishlari amalga oshirilar ekan, asosiy e'tibor, ularning daromadlari va daromadlarini hisobini yuritishga katta e'tibor beriladi.

Tijorat banklarida daromadlar va daromadlar hisobi buxgalteriya "Balans hisoboti" va "Foyda va zararlar to'g'risida"gi hisobotlarida aks ettiriladi.

Tijorat banklarini iqtisodiyotda tutgan o'rnini aniq belgilab va izohlab bergan taniqli olim O.I.Lavrushin hisoblanadi. Lavrushin o'z izlanishlarida daromadlar va daromadlar hisobini yuritishda asosan foizli daromadlar va daromadlarga alohida ahamiyat berilishi kerakligini aytib o'tadi.³

Respublikamizdagi tijorat banklarida buxgalteriya hisobi ma'lum bir me'yoriy hujjatlarga asosan amalga oshiriladi.

Tijorat banklarida buxgalteriya hisobini amalga oshirishdagi asosiy me'yoriy hujjat bo'lib, O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2008 yil 11 iyulda 1834-son bilan ro'yxatga olingan "O'zbekiston Respublikasi banklarida buxgalteriya

³ Лаврушин О.И. "Банковское дело", Москва, Финансы и статистика – 2001, 181-бет.

hisobini yuritish va buxgalteriya ishlarini tashkil qilish tartibi to'g'risida"gi yo'riqnomaga hisoblanadi.

Tijorat banklarida daromadlar va daromadlarni hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Ularni hisobga olish quyidagi me'yoriy hujjatlarga asosan amalga oshiriladi:

– O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2008 yil 11 iyulda 1834-son bilan ro'yxatga olingan "O'zbekiston Respublikasi banklarida buxgalteriya hisobini yuritish va buxgalteriya ishlarini tashkil qilish tartibi to'g'risida"gi yo'riqnomaga asosan buxgalteriya hisobi yuritiladi;

– O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2003 yil 3 sentyabrda 1270-son bilan ro'yxatga olingan "Banklarning hisob siyosati va moliyaviy hisoboti to'g'risida"gi nizomga asosan bankning hisob siyosati ishlab chiqiladi;

– O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2004 yil 21 yanvarda 1300-son bilan ro'yxatga olingan "Tijorat banklarida grantlarning buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi nizomga asosan grantlarni hisobi yuritiladi;

– O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2004 yil 21 yanvarda 1301-son bilan ro'yxatga olingan "Tijorat banklarida moliyaviy hisobotlaridagi xatolarni tuzatish tartibi to'g'risida"gi nizomga asosan xatolarga tuzatishlar kiritiladi;

– O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2004 yil 30 yanvarda 1306-son bilan ro'yxatga olingan "Tijorat banklarida foizlarni hisoblash to'g'risida"gi nizomga asosan kreditlarga foizlar hisoblandi;

– O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2004 yil 17 dekabrda 1431-son bilan ro'yxatga olingan "Tijorat banklarida qimmatbaho metallar, toshlar va tangalarning buxgalteriya hisobini yuritish tartibi to'g'risida"gi nizomga asosan buxgalteriya hisobi yuritiladi;

– O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2004 yil 17 dekabrda 1434-son bilan ro'yxatga olingan "O'zbekiston Respublikasi banklarida asosiy vositalarning buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi yo'riqnomaga asosan asosiy vositalar hisobi yuritiladi;

– O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2005 yil 15 iyulda 1496-son bilan ro‘yxatga olingan “O‘zbekiston Respublikasi banklarida kam baholi va tez eskiruvchi buyumlarning buxgalteriya hisobini yuritish to‘g‘risida”gi yo‘riqnomaga asosan kam baholi va tez eskiruvchi buyumlarning hisobi yuritiladi;

– O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2005 yil 30 noyabrda 1528-son bilan ro‘yxatga olingan “Tijorat banklarida moliyaviy aktivlarning buxgalteriya hisobini yuritish tartibi to‘g‘risida” nizomga asosan moliyaviy aktivlar hisobi yuritiladi;

– O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2006 yil 24 iyulda 1602-son bilan ro‘yxatga olingan “O‘zbekiston Respublikasi banklarida kassa amallarining buxgalteriya hisobini yuritish qoidalari”ga asosan kassa amallarining hisobi yuritiladi;

– O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2006 yil 27 dekabrda 1648-son bilan ro‘yxatga olingan “Tijorat banklarida lizing operatsiyalarini amalga oshirish va ularning buxgalteriya hisobini yuritish tartibi to‘g‘risida” nizomga asosan lizing operatsiyalari hisobi yuritiladi;

– Vazirlar Mahkamasining 2000 yil 19 maydagi 195-son qaroriga 3-ilova “Tijorat banklari tomonidan Imtiyozli kredit berish maxsus jamg‘armasini shakllantirish tartibi to‘g‘risida”gi nizomga asosan jamg‘arma shakllantiriladi;

– O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 1999 yil 11 fevralda 632-son bilan ro‘yxatga olingan “Aktivlar sifatini tasniflash, tijorat banklari tomonidan ular bo‘yicha ehtimoliy yo‘qotishlarni qoplash uchun zaxiralarni shakllantirish va undan foydalanish” tartibiga asosan ehtimoliy yo‘qotishlarni qoplash uchun zaxiralarni shakllantiriladi;

– O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2005 yil 18 yanvarda 1445-son bilan ro‘yxatga olingan “Tijorat banklari tomonidan jamlanma moliyaviy hisobotlarni tuzish va taqdim etish tartibi to‘g‘risida”gi nizomga asosan hisobotlar shakllantiriladi;

O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2000 yil 3 avgustda 953-son bilan ro‘yxatga olingan “Tijorat banklari tomonidan O‘zbekiston Respublikasi

hududida faktoring operatsiyalarini o'tkazish tartibi to'g'risida"gi nizomga asosan faktoring operatsiyalari yuritiladi.

Banklar O'zbekiston Respublikasining "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonunining 28-moddasiga muvofiq aktivlar va majburiyatlar bo'yicha mijozlar bilan tuziladigan shartnoma shartlari asosida foiz stavklari, vositachilik to'lovlari miqdorlari, aktivlar va majburiyatlar bo'yicha to'lovlar davri va muddatlarini mustaqil belgilaydilar.

Foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotdagi foizli daromadlar va daromadlarning tasnifi buxgalteriya balansidagi moliyaviy vositalar tasnifiga mos kelishi lozim.

SHunday qilib, har bir tijorat banki o'z faoliyatini olib borishdan maqsadi yuqori daromad olishga qaratilgan bo'lib, o'z daromadlarini ko'paytirish yo'llarini tijorat banklari mustaqil ravishda belgilaydilar.

Tijorat banklarining daromadlari mijozlarga qisqa va uzoq muddatlarga berilgan kreditlar bo'yicha olinadigan foizlar, kreditlarning o'z muddatida qaytarilmagani uchun mijozlardan shartnomada ko'rsatilgani bo'yicha olinadigan yuqori stavkadagi foizlardir. Banklarning bu daromadlari barcha daromadlarining asosiy qismini tashkil etadi.

Bundan tashqari, tijorat banklari mijozlariga talab qilinguncha saqlanadigan depozit hisobvaraqlari, muddatli, jamg'armali depozit hisobvaraqlari, valyuta va boshqa hisobvaraqlar ochadi va yuritadilar. Bu hisobvaraqlar bo'yicha operatsiyalarni amalga oshirish jarayonida mijozlarga turli xil xizmatlar ko'rsatib tegishli ravishda haq oladilar. Bu xizmatlari uchun oladigan daromadlari ko'pincha tijorat banki va mijoz o'rtasida hisobkitob yoki boshqa hisobvaraqlarga xizmat ko'rsatish to'g'risidagi o'zaro tuzilgan shartnomada belgilanadi.

Tijorat banklari kutilmagan daromadlar ham ko'rishi mumkin. Bunday daromadlarga bank kassalaridagi naqd pul mablag'larining ortiqcha chiqqan qismi, qarzdorlardan undirilgan turli jarima va penyalar, banklarning asosiy vositalarini tugatish yoki sotishdan olgan daromadlari kiradi.

Tijorat banklarining hisobvaraqlar rejasiga asosan bankning barcha daromadlarini foizli, foizsiz va boshqa daromadlarga bo'lish mumkin.

Foydaning asosiy manbasi daromad bo'lganligi va banklar faoliyatining asosiy ko'rsatkichi daromadlar sanalganligi sababli, ishda foydaning asosi bo'lgan daromadlar hisobi haqida alohida to'xtalib o'tdik. Daromadlar-bu bankning odatdagi faoliyati natijasi sifatida iqtisodiy resurslarning yoxud aktivlarning okib kelishi yoki usish yo'li orqali, yoxud Majburiyatlarning qisqarishi yo'li orqali usishidir, masalan tovarlarning sotilishi, xizmatlar ko'rsatilishi, yoki boshqa sub'ektlar tomonidan korxonaning foizlar, ijara to'lovi, dividendlar yoki imtiyozlar keltiradigan resurslardan foydalanishi.

2-BOB. ATB QISHLOQ QURILISH BANKI QO'RG'ONTEPA FILIALIDA FOYDA VA ZARARLAR HISOBINI YURITISHNING HOZIRGI HOLATI.

2.1. ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlarni hisobga olishning o'ziga xos xususiyatlari.

Mamlakatimizda yaratilgan qulay makroiqtisodiy muhit, moliya-bank tizimida islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'lamini kengaytirish bo'yicha qabul qilingan dasturlar ijrosi Bank faoliyatining barqaror rivojlanishi uchun ustuvor omil bo'lib xizmat qilmoqda. Buni ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialining 2014-2015 yillarda qulga kiritgan moliyaviy natijalar timsolida xam ko'rish mumkin.

Xususan, utgan hisobot yilida Bank o'z faoliyatini kapitallashuv darajasini yanada oshirishga, resurs bazasini mustahkamlashga, iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlarini taraqqiy toptirish yuzasidan kompleks dasturlarni amalga oshirishga, investitsion faollikni oshirishga, qishloq joylarda aholi uchun namunaviy loyihalar asosida uy-joylar qurilishini moliyalashtirishga, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlarini moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlashga qaratgan holda barcha ko'rsatkichlar barqaror bo'lganligi bilan izohlash mumkin.

O'z navbatida, ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filiali ham davlatimiz tomonidan amalga oshirilayotgan iqtisodiyotdagi tarkibiy o'gartirishlarni yanada chuqurlashtirish, uning yetakchi tarmoqlarini jadal modernizatsiya qilish hamda texnik va texnologik jihatdan yangilash, qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish va aholining ish bilan bandligini oshirishga qaratilgan tadbirlarida faol ishtirok etdi.

Bu borada asosiy e'tibor O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010 yil 26 noyabrdagi PK,-1438- sonli "2011 -2015 yillarda respublika moliya-bank tizimini yanada isloh qilish va barqarorligini oshirish hamda yuqori xalqaro reyting ko'rsatkichlariga erishish bo'yicha ustuvor yo'nalishlar to'risidagi qarori hamda bank tizimini isloh qilish va yanada erkinlashtirish, kichik biznes va tadbirkorlik

sub'ektlarini yanada ko'llab-quvvatlashga qaratilgan Farmon va qarorlar ijrosini amalda ta'minlashga qaratildi.

Bugungi kunga kelib, bank moliyaviy xizmatlar bozorining barcha yo'nalishlarida o'z xizmatlari bilan qatnashib, undagi ishtiroki doirasini kengaytirmokda. Aholi va yuridik shaxslarning bankdagi mablag'larini ishonchli saqlanishi va ularni ko'paytirish bilan birga, muassasa o'z mijozlariga jahon andozalariga mos holda hisob-kitob amaliyotlarini o'tkazishdan tortib, moliyalashtirishning barcha turlari asosida sifatli xizmatlar initalif qilmokda.

Respublika moliya bozorida mustaukam o'ringa ega bo'lish, xalqaro moliyaviy institutlar bilan o'zaro munosabatlarni yangi bosqichga ko'tarish hamda mahalliy va xorijiy hamkorlar bilan yaqin sheriklik asosida ishlash, barcha ko'rsatkichlarning barqaror o'sishini ta'minlash, eng muhimi bank mijozlarining ishonchini qozonish bankning yaqin kelajakdagi ustuvor maqsadlari etib belgilangan holda ish tashkil qiligan.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filiali faoliyatini chuqur statistik ma'lumotlar asosida taxlil qilish shuni ko'rsatadiki bankning o'ziga xos-xususiyatlari uni mijozlarga ko'rsatayotgan xizmatlari sifatli mijoz ishonchlarini ortirishga qaratilgan tadbirlarning izchilligi bu boradagi samarali faoliyatni shakllanishiga xizmat qilishidadir.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida daromadlari asosan ikki manbadan tashkil topgan xolda hisobga olinadi. Jumladan:

1. Foizli daromadlar;
2. Foizsiz daromadlar.

Foizli daromadlar qo'yidagicha turkumlangan.

1. Berilgan qarzlar bo'yicha foiz daromadlari.
2. Bog'lanuvchi xisoblar bo'yicha foiz daromadlari.
3. Qimmatbaho qog'ozlarni sotish bo'yicha foiz daromadlari.
4. Investitsiyalar bo'yicha foiz daromadlari.
5. Boshqa foiz daromadlari.

Foizsiz daromadlarni qo'yidagicha turkumlash orqali hisobga olingan.

1. Komissiya va xizmatlardan olingan daromadlar.
2. CHet el valyutasidagi foyda.
3. Tijorat operatsiyalaridan olingan foyda.
4. Investitsiyadan olingan foyda va dividendlar.
5. Boshqa foizsiz daromadlar

2.2.ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etish holati.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida daromad va foydalarini to'g'ri hisobga olish va moliyaviy hisobot shakllarini tuzish uchun zarur ma'lumotlar majmuini shakllantirishda buxgalteriya hisobi alohida ahamiyatga ega. Banklarda buxgalteriya hisobini tashkil qilinishi O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2008 yil 11 iyulda №1834-son bilan ro'yxatga olingan "O'zbekiston Respublikasi banklarida buxgalteriya hisobini yuritish va buxgalteriya ishlarini tashkil qilish tartibi to'g'risida" yo'riqnomaga asosan yuritiladi. "Daromadlar" va "Xarajatlar" bo'limi uchun analitik hisob ko'rsatilmagan bo'lib, ushbu bo'limlardagi hisobvaraqlar bank ichki hisobvaraqlari hisoblanadi. Tijorat banklari Markaziy bank talablari va ichki hisob siyosatidan kelib chiqqan holda ushbu hisobvaraqlarda analitik hisobni qanday yuritishni o'zlari belgilaydilar.

Buxgalteriya hisobining amaldagi schyotlar rejasida bank daromadlarini hisobga olish uchun alohida to'rtinchi bo'lim schyotlari tayinlangan bo'lib, ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida bank daromadlari turlari bo'yicha quyidagicha hisobga olinadi.

40000 Daromadlar

40200-MBdagi hisobvaraqlar bo'yicha foizli daromadlar.

40400-Boshqa banklardagi hisobvaraqlar bo'yicha foizli daromadlar.

40600-Oldi-sotdi qimmatli qog'ozlar bo'yicha foizli daromadlar.

40700-Sotishga mo'ljallangan qimmatli qog'ozlarga qilingan investitsiyalar bo'yicha foizli daromadlar.

40800-Sotib olingan veksellar bo'yicha foizli daromadlar.

41000-Mijozlarning majburiyatlari bo'yicha hisoblangan foizlar.

41200-Bankning to'lanmagan aktseptlari yuzasidan mijozlar majburiyatlari bo'yicha foizli diromadlar.

41400-MBga berilgan qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

41600-Boshqa banklarga berilgan qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

41800-Hukumatga berilgan qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

41900-Byudjet tashkilotlariga berilgan qisqa muddatlikreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

42000-Jismoniy shaxslarga berilgan qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

42100-YAkka tartibdagi tadbirkorlarga berilgan qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

42200-Davlat korxonalar, tashkilot va muassasalariga berilgan qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

42300-Nodavlat notijorat tashkilotlariga berilgan qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

42400-CHet el kapitali ishtirokidagi korxonalariga berilgan qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

42500-Bank bo'lmagan moliyaviy muassasalarga berilgan qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

42600-Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan qisqa muddatli kreditlar.

43100-Respublika korxonalariga berilgan uzoq muddatli investitsiya kreditlari bo'yicha foizli daromadlar.

43600-Byudjet tashkilotlariga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

43700-Bank bo'lmagan moliyaviy muassasalarga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

43900-Nodavlat notijorat tashkilotlariga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

44000-Boshqa banklarga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

44100-Yakka tartibdagi tadbirkorlarga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

44200-Hukumatga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

44300-Jismoniy shaxslarga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

44400-Davlat korxonalar, tashkilot va muassasalariga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

44500-CHet el kapitali ishtirokidagi korxonalariga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

44600-Xususiy korxonalar, xo'jalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

44700-Sud jarayonidagi kreditlar bo'yicha foizli daromadlar.

44800-So'ndirish muddatigacha saqlanadigan qarz qimmatli qog'ozlarga qilingan investitsiyalar bo'yicha foizli daromadlar.

44900-Boshqa foizli daromadlar.

45000-Qimmatli qog'ozlar bilan amalga oshirilgan REPO bitimlari bo'yicha foizli daromadlar.

45100-Lizing (Moliyaviy ijara) bo'yicha foizli daromadlar.

45200-Foizsiz daromadlar.

45400-Xorijiy valyutalardagi foyda.

45600-Tijorat operatsiyalaridan olingan foyda.

45700-Qaram xo'jalik jamiyatlariga, qo'shma korxonalariga va sho'ba xo'jalik jamiyatlariga qilingan investitsiyadan olingan foyda va dividendlar.

45800-Investitsiyalardan olingan foyda va dividendlar.

45900-Boshqa foizsiz daromadlar.

YUqorida keltirilgan schyotlarning nomlanishining o'ziyoq bank faoliyatining asosiy daromadlaridan biri bo'lgan qisqa muddatli bank kreditlaridan olinadigan foiz daromadlarini hisobga olinishini ko'rsatadi. Bundan tashqari ushbu schyotlarda tijorat bankining O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki va boshqa

banklarda sanalayotgan pul mablag'laridan olinadigan daromadlari, shuningdek, qimmatbaho qog'ozlar oldi-sotdisi natijasida tijorat banki oladigan daromadlar ham hisobga olinadi. Ushbu schyotlar passiv schyotlar bo'lib ularning kreditida olinadigan daromad hisobga olinadi.

Ushbu schyotlarning debetiga esa qachonki olingan daromad foyda tarkibiga o'tkazilganda yoziladi. SHuningdek, ushbu schyotning debetiga olinadigan foiz daromadlari noto'g'ri hisoblanganda ham yoziladi. Ushbu schyotlarning qo'llanilishini qo'yidagi misol asosida tushuntirish mumkin.

Agar ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida yangi tashkil etilgan tadbirkor uchun 2000000 so'm qisqa muddatli kredit berdi. Kredit muddati olti oy, yillik foiz stavkasi 12%. Bankning yillik foiz daromadi 240000 so'm 6 oyga 120 000 so'm va bir oyga 20000 so'm. Xar oyning oxirgi kuniga 20000 so'm foiz daromadi sifatida tan olinishi zarur.

Ushbu daromad tan olinganda qo'yidagicha buxgalteriya o'tkazmasi tuziladi.

Dt 16309 - Qarzlarni bo'yicha olishga tegishli hisoblangan foizlar 20000 so'm.

Kt 42400 - Tadbirkor uchun berilgan qisqa muddatli qarzlarni bo'yicha foiz daromadlari 20000 so'm.

Endi ushbu hisoblangan foiz summasi sof foyda tarkibiga o'tkazilganda qo'yidagi buxgalteriya o'tkazmasi tuziladi.

Dt 42400 - Tadbirkor uchun berilgan qisqa muddatli qarzlarni bo'yicha foiz daromadlari 20000 sum

Kt 31206 - Sof foyda 20000

Agar ushbu hisoblangan foiz daromadlarlari ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida to'lansa unda:

Dt 20214 - Tadbirkorning hisob qilib olguncha bo'lgan depozit schyotlari 20000

Kt 16309 - Qarzlarni bo'yicha olishga tegishli hisoblangan foizlar 20000

Moboda tijorat banki qarzlarni boshqa banklarga bersa unda hisoblangan foizlar kelib tushganda qo'yidagi buxgalteriya o'tkazmasi tuziladi.

Dt 10300 - O'RMB tijorat bankining korxonasi schyoti

Kt 16309 - Qarzar bo'yicha olishga tegishli hisoblangan foizlar.

Hisoblangan foiz summasiga ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida qo'yidagi buxgalteriya o'tkazmasi tuziladi:

Dt 16311 - Investitsiyalar va boshqa qarz instrementlari bo'yicha hisoblangan foizlar.

Kt 44800 - Investitsiyalar bo'yicha foiz daromadlari.

Foiz summasi foyda tarkibiga o'tkazilganda:

Dt 44800 - Investitsiyalar bo'yicha foiz daromadlari

Kt 31206 - Sof foyda.

SHuningdek, banklar faoliyatida foizsiz va boshqa foizsiz daromadlar izilarli solmokka ega bo'lmasada ular bilan bog'liq muomalalar uchrab turadi. Ushbu daromadlarni hisobga olish uchun 45200 - foizsiz daromadlar va 45800 - Boshqa foizsiz daromadlar schyotlari tayinlangan. Ushbu foizsiz daromadlar tan olinganda ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida qo'yidagi, buxgalteriya o'tkazmasi tuziladi.

Dt 16397 - Mijozlarning boshqa Majburiyatlari bo'yicha olishga tegishli hisoblangan foizlari

Kt 45200 - foizsiz daromadlar

Kt 45900 - Boshqa foizsiz daromadlar

Ushbu foizsiz daromadlar ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida sof foydasi tarkibiga o'tkazilganda:

Dt 45200 - foizsiz daromadlar

Dt 45900 - Boshqa foizsiz daromadlar

Kt 31206 - Sof foyda

SHunday qilib, banklar faoliyatida olinadigan daromad va foydalarning buxgalteriya hisobi schyotlarida yuqorida keltirilgan tartibda aks ettirilishi buxgalteriya hisobini xalqaro standartlar talabi darajasida tashkil qilishni ta'minlaydi va banklarning moliyaviy hisobotlarini tuzish uchun zarur ma'lumotlar majmuining vujudga keltiradi.

Quyidagi jadvalda ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2014 va

2015 yilgi “Foyda va zararlar to’g’risida”gi hisobotni tahlilini ko’rib chiqamiz.

1-jadval

**ATB Qishloq Qurilish banki Qo’rg’ontepa filialida 2014-2015 yillardagi
“Foyda va zararlar” to’g’risidagi ma’lumoti.**

(ming so’m hisobida)

Ko’rsatkichlar	2014 yil 31 dekabr	%	2015 yil 31 dekabr	%
Kreditlar bo’yicha foizli daromadlar	160 411 438	61,7	243 997 694,0	62,7
Boshqa foizli daromadlar	92 815 897	37	136 217 799	36
Zaxira hisobiga olinmagandagi sof foizli daromad	3,202,365	1,3	4,806 286,	1,3
Jami foizli daromad.	253 227 335	64	380 215 493	68
Xizmatlar va vositachilik uchun olingan daromadlar	31 941 104	22,7	34 578 976	19,3
Xorijiy valyutalar bilan boglik, operatsiyalar bo’yicha olingan sof foyda	350 377	0,3	286311	0,2
Boshqa operatsion daromadlar	2 178 669	2	2497559	1,5
Operatsion daromadlar	104 682 265	75	143823579	79
Jami foizsiz daromadlar.	139 152 415	36	181186425	32
Yil yakuni bo’yicha sof foyda	392 379 750	100%	561 401 918	100%

YUkoridagi javdal ma’lumotlaridan 2014 yilda bank filialda jami 216743,305 ming so’mlik daromad olingan xolda, 2015 yilga kelib bu ko’rsatkich 561401,918 ming so’mga teng bo’lgan. 2014 yilda foizli daromadlar 253227,335 ming so’mni tashkil qilgan xolda jami daromadning 64 foiziga teng bo’lgan. 2015 yilda foizli daromadlar 380215,493 ming so’mni tashkil kilib salmog’i 68% ga ni tashkil etgan. Ushbu ko’rsatkich 2015 yilda 2014 yilga nisbatan o’sish tendensiyasiga ega bo’lib bankning bashqa turdagi daromadlar salmog’ini qisqarishi bilan izoxlanadi. Jami foizsiz daromadlar 139152,415 ming so’mni tashkil qilgan bo’lsa, ya’ni jami daromadni 36% ni 2015 yilga kelib esa 181186,425 ming so’mga ya’ni jami daromadni 32%ga to’g’ri kelgan.

Foizli daromadlarni to'liq tahlil qilamiz, 2014 yilda jami foizli daromadlar 253227, 335 ming so'm topilgan bo'lib, jami daromadning 64,0 foizi tashkil qilsa, shundan kreditlar bo'yicha foizli daromadlar 160411,438 ming so'm yoki jami foizli daromadning 61,7 foizini tashkil qilgan va boshqa foizli daromadlar 92815,897 ming so'm yoki jami foizli daromadlarning 37 foizini tashkil qilgan. 2015 yilga kelib jami foizli daromadlar 380215, 493 ming so'mga yani 68 foizga oshgan, shundan kreditlar bo'yicha foizli daromadlar 243997,694 ming so'mga ya'ni 62,7 foizga oshgan, boshqa foizli daromatlari esa 136217,799 ming so'mga yani 36 foizga oshgan.

Foizsiz daromadlar 2014 yilda jami 139152,415 ming so'mni tashkil etib, shundan opertsion daromadlar 104682,265 ming so'mni yoki jami foizsiz daromadlarning 75,0 foizini, valyuta operatsiyalardan olingan foizsiz daromadlar esa 350377,0 ming so'm yoki jami foizsiz daromadlarning 0,3 foizini tashkil etgan. Xizmatlar va vositachilik uchun olingan daromadlar 31941,104 ming so'mga teng bo'lib jamiga nisbatan 22,7 foizni, boshqa operatsion daromadlar 2178,669 ming so'mni yoki jami foizsiz daromadlarning 2,0 foizini tashkil etgan. 2015 yilga kelib jami foizsiz daromadlar 181186, 425 ming so'mga oshgan yani jami daromadlarning 32,0 foizini tashkil qilgan, Xizmatlar va vositachilik uchun olingan daromadlar 34578,976 ming so'mga yani 19,3 foizni shundan opertsion daromatlari 143823, 579 ming so'mga yani 79 foizga oshgan, valyuta operatsiyalaridan olingan foizsiz daromadlar 286311,0 ming so'mga yani 0,2 foizga oshgan, boshqa operatsion daromatlari 2 497 559ming sumga yani 1,5 foizga oshgan.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2014 yil "Foyda va zararlar to'g'risida"gi hisobotning daromadlar qismi. ming sum

2-jadval

T/r	Moddalar	Ming sum	%
1	Jami foizli daromad	253 227 335	64,0
2	Kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	160 411 438	61,7
3	Boshqa foizli daromadlar	92 815 897	37
4	Zaxira xisobiga olinmagandagi sof foizli daromad	3,202,365,	1,3
5	Jami foizsiz daromadlar	139 152 415	36

6	operatsion daromad	104 682 265	75
7	Valyuta operatsiyalaridan olingan foyda (zarar)	350 377	0,3
8	Boshqa operatsion daromadlar	2 178 669	2
9	Xizmatlar va vositachilik uchun olingan daromadlar	31 941 104	22,7
10	Jami daromadlar	392 379 750	100

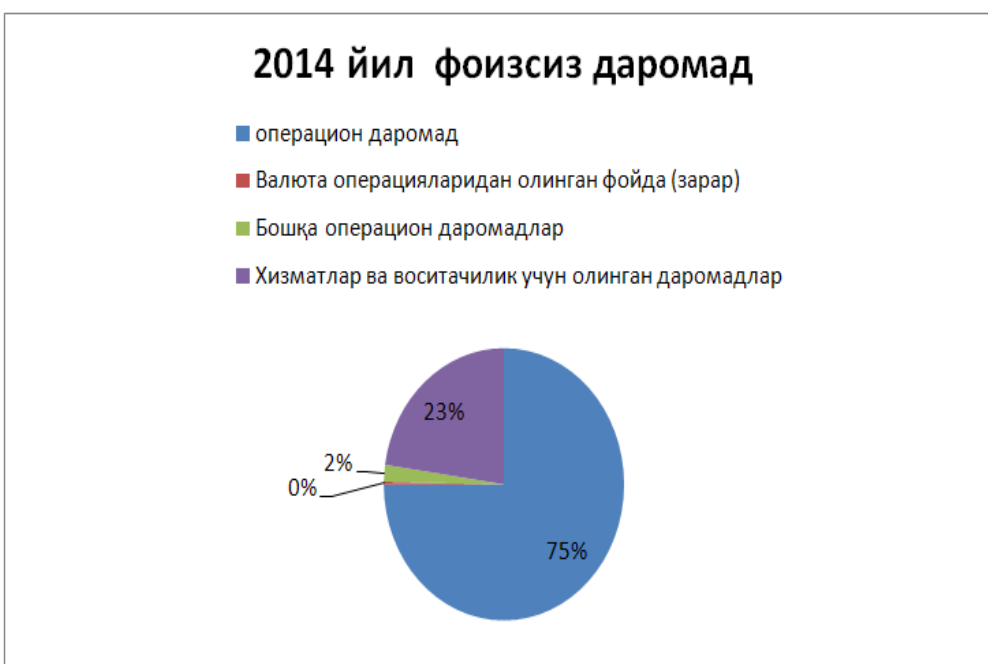
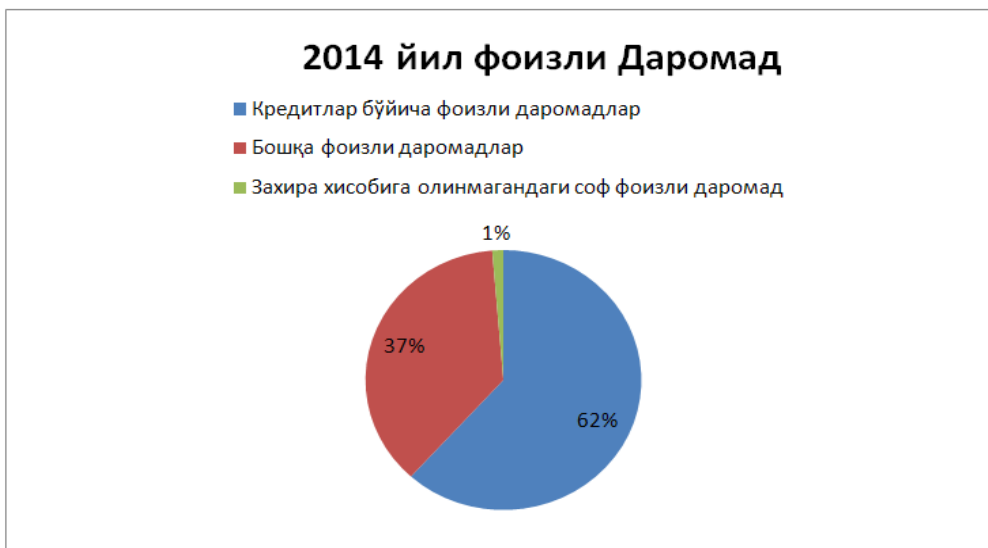
YUqoridagi javdaldan ko'rinib turibdiki, 2014 yilda ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filiali jami 392379,750 ming so'mlik daromad olingan, shundan foizli daromadlari 253227,335 ming so'mni tashkil qilgan bo'lib, yoki jami daromadni 64 foizini tashkil qilgan. SHuningdek foizsiz daromadlar 139152,415 ming so'mni tashkil qilgan bo'lib, yoki jami daromadni 36 foizini tashkil qilgan.

Foizli daromadlarni to'liq tahlil qilamiz, 2014-yilda jami foizli daromadlar 253227,335 ming so'm topilgan bo'lib, jami daromadni 64 foizini tashkil qilgan. SHundan kreditlar bo'yicha foizli daromadlar 160411,438 ming so'm yoki jami foizli daromadni 61,7 foizini, zaxira xisobiga olimagan sof foizli foyda 3202,365 ming so'm yoki jami foizli daromadni 1,3 foizini va boshqa foizli daromadlar 92815,897 ming so'm yoki jami foizli daromadni 37 foizini tashkil qilgan.

Foizsiz daromadlarni to'liq tahlil qilamiz, 2014-yilda jami foizsiz daromadlar 139152.415 ming so'm topilgan, jami daromadni 36 foizini tashkil qiladi. SHundan xizmatlar va vositachilik uchun olingan daromadlari 31941.104 ming so'm, yani jami foizli daromadni 22,7 foizini, operatsion daromadlar 104682.265 ming so'm yoki jami foizli daromadni 75 foizini, valyuta operatsiyalardan olingan foizsiz daromadlar 350.377 ming so'm yoki jami foizsiz daromadni 0,3 foizini va boshqa operatsion daromadlar 2178,669 ming so'm yoki jami foizsiz daromadni 2,0 foizini tashkil qilgan.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2014 yil daromadlarning salmog'i

1-diagramma

YUqoridagi javdaldan ko'rinib turibdiki, 2015-yilda ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filiali jami 561401,918 ming so'mlik daromad olingan, shundan foizli daromadlar 380215,493 ming so'mni tashkil qilgan, yoki jami daromadni 68,0 foizini tashkil qiladi, shuningdek foizsiz daromadlar 181186,425 ming so'mni tashkil qilgan bo'lsa, yoki jami daromadni 32,0 foizini tashkil qilgan.

Foizli daromadlarni to'liq tahlil qilamiz, 2015-yilda jami foizli daromadlar 380215,493 ming so'mni tashkil qilgan, yoki jami daromadni 68,0 foizga oshgan. zaxira xisobiga olimagan sof foizli foyda 4806286,6 ming jami foizli daromadni 1,3 foizini, boshqa foizli daromadlar 136 217,799 ming so'm yoki jami foizli daromadni 36,0 foizini va kreditlar bo'yicha foizli daromadlar

243997,694 ming so'm yoki jami foizli daromadni 62,7 foizga oshgan.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2015 yilgi "Foyda va zararlar to'g'risida"gi hisobotining daromadlar qismi.

3-jadval.

Foizsiz daromadlarni to'liq tahlil qilamiz, 2015-yilda jami foizsiz daromadlar 181186,425 ming so'm topilgan bo'lib, shundan operatsion foizsiz daromadlar 143823,579 ming so'm yoki jami foizsiz daromadni 79,0 foizini, valyuta operatsiyalardan olingan foizsiz daromadlar 286,311 ming so'm yoki jami foizsiz daromadni 0,2 foizini va xizmatlar va vositachilik uchun olingan daromadlar 34578,976 ming so'mni, yani jami foizsiz daromadni 19,3 foizini tashkil qiladi va boshqa operatsion daromadlar 2497,559 ming so'm yoki jami foizsiz daromadni 1,5 foizga oshgan.

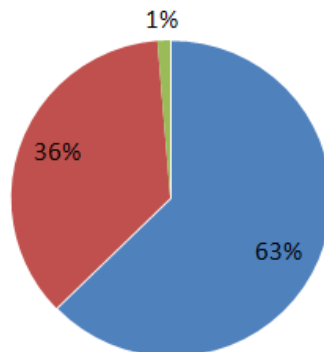
ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2015 yil daromadlarning salmog'i

2-diagramma

T/r	Moddalar	ming sum	%
1	Jami foizli daromad	380 215 493	68
2	Kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	243 997 694	62,7
3	Boshqa foizli daromadlar	136 217 799	36
4	Zaxira xisobiga olinmagandagi sof foizli daromad	4,806 286,	1,3
5	Jami foizsiz daromadlar	181 186 425	32
6	operatsion foizsiz daromad	143 823 579	79
7	Valyuta operatsiyalaridan olingan foyda (zarar)	286 311	0,2
8	Boshqa operatsion daromadlar	2 497 559	1,5
	Xizmatlar va vositachilik uchun olingan daromadlar	34 578 976	19,3
9	Jami daromadlar	561 401 918	100

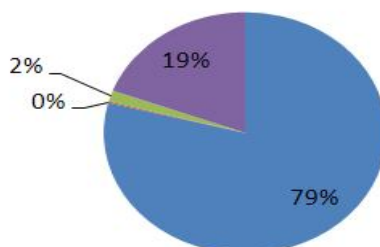
2015 йил фоизли даромад

- Кредитлар бўйича фоизли даромадлар
- Бошқа фоизли даромадлар
- Захира ҳисобига олинмагандаги соф фоизли даромад

2015 йил фоизсиз Даромад

- операцион фоизсиз даромад
- Валюта операцияларидан олинган фойда (зарар)
- Бошқа операцион даромадлар
- Хизматлар ва воситачилик учун олинган даромадлар

Banklarning xarajatlari- bu bank faoliyatini amalga oshirish jarayonida amalga oshirilgan foizli va foizsiz hamda bank operatsion xarajatlaridan tashkil topadi. Ushbu xarajatlarning barchasi buxgalteriya hisobvaraqlari rejasidagi 50000- «Xarajatlar» hisobvaraqlarida hisobga olib boriladi.

Bankning foizli xarajatlariga quyidagi operatsiyalar bo'yicha hisoblangan foiz to'lovlari kiradi: talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlarning turlari bo'yicha foizli xarajatlari, O'zbekiston respublikasi markaziy bankining hisobvaraqlari bo'yicha foizli xarajatlari, boshqa banklarning hisobvaraqlari bo'yicha foizli xarajatlari, qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli xarajatlari, uzoq

muddatli kreditlar bo'yicha foizli xarajatlari, chiqarilgan qimmatli qog'ozlar bo'yicha foizli xarajatlari, boshqa foizli xarajatlardir.

Foizsiz xarajatlarga esa, O'zbekiston respublikasi markaziy bankiga to'lanadigan xizmat va vositachilik xarajatlari, boshqa banklarga to'lanadigan xizmat va vositachilik xarajatlari, qimmatli qog'ozlar oldi-sotdi operatsiyalari bo'yicha to'lanadigan xizmat va vositachilik xarajatlari, qimmatbaho metallar, toshlar va tangalar oldi-sotdi operatsiyalari bo'yicha to'lanadigan xizmat hamda vositachilik xarajatlari, sotib olingan veksellar bo'yicha to'lanadigan xizmat va vositachilik xarajatlari, akkreditivlar va aktseptlar bo'yicha to'lanadigan xizmat hamda vositachilik xarajatlari, overdraft bo'yicha xarajatlari, kreditlar bo'yicha vositachilik xarajatlari, kredit majburiyatlari bo'yicha xarajatlari, menejment bo'yicha xarajatlar, sindikat kreditlarda qatnashish bilan bog'liq xarajatlar, mahalliy to'lovlar bo'yicha va vositachilik xarajatlari, xorijiy to'lovlar bo'yicha va vositachilik xarajatlari, inkasso operatsiyalarini amalga oshirish bo'yicha va vositachilik xarajatlari, kafolat va kafillik operatsiyalarini amalga oshirish bo'yicha va vositachilik xarajatlari, boshqa vositachilik va xizmat xarajatlari, boshqa foizsiz xarajatlari, ya'ni bank asosiy vositalarini sotish yoki dispozitsiya qilishdan ko'rilgan zararlari, bankning boshqa xususiy mulklarini sotish yoki dispozitsiya qilishdan ko'rilgan zararlari va boshqa zararlari kiradi.

Bankning operatsion xarajatlari tarkibiga quyidagilarni kiritish mumkin; bank xizmatchilarining ish haqi va ular uchun qilingan boshqa xarajatlari, ijara va ta'minot xarajatlari, xizmat safarlari va transport xarajatlari, ma'muriy xarajatlar, reprezentatsiya va xayriya xarajatlari, eskirish xarajatlari, sug'urta, soliq va boshqa xarajatlar va ko'rilishi mumkin bo'lgan zararlarni baholash xarajatlari hamda xarajat solig'ini baholashdan iboratdir.

Banklar o'z operatsion xarajatlarini ularning bosh banki tomonidan bir yil uchun tasdiqlangan va xabar berilgan smeta assignovaniyalari doirasida amalga oshiradilar. Bankning operatsion xarajatlari uchun ajratilgan smeta assignatsiyalari hisobot yilining 31 dekabrigacha amal qiladi. Tugagan yilda amalda qilingan barcha xarajatlar 31 dekabrgacha o'tkazilishi lozim.

Tijorat banklar o'z operatsion xarajatlarini bank Boshqaruvi tomonidan bir yil uchun tasdiqlangan va xabar berilgan smeta doirasida amalga oshiradilar.

Bankning operatsion xarajatlari smetasi bo'yicha mablag'larni bank rahbari tasarruf etadi. Bank rahbari bank bo'yicha buyruq chiqarib, smeta xarajatlarini tasarruf etish huquqini o'z o'rinbosariga ishonib topshirishga haqlidir. Bank Boshqaruvi raisi ham buyruq chiqarib smeta bo'yicha xarajatlarni tasarruf etish huquqini o'zining birinchi o'rinbosariga berishi mumkin. Biroq, smeta bo'yicha xarajatlarni tasarruf etish huquqini boshqa shaxsga berib qo'yish bilan bank Boshqaruv raisini uning smeta intizomi ahvoli uchun qonunda belgilangan shaxsiy javobgarlikdan ozod qilmaydi.

Tijorat banklarining xarajatlari, bank faoliyatini amalga oshirish jarayonida amalga oshirilgan foizli va foizsiz hamda bank operatsion xarajatlaridan tashkil topadi. Ushbu xarajatlarning barchasi buxgalteriya hisobvaraqlari rejasidagi 50000- «Xarajatlar» hisobvaraqlarida hisobga olib boriladi.

Bank o'z faoliyatini to'laqonli yuritishi uchun xarajatlar qiladi. Tijorat banklarining barcha xarajatlarini 3 guruhga bo'lish mumkin. Bular:

- foizli xarajatlar;
- foizsiz xarajatlar;
- operatsion xarajatlar.

Foizli xarajatlar barcha majburiyatlar bo'yicha mijozlarga va boshqa banklarga to'langan foizlar summasidan tashkil topadi.

Tijorat banklari o'z kredit resurslari tashkil etish maqsadida talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar, jamg'armali hamda muddatli depozitlar qabul qiladi. Ushbu depozitlarga banklar tomonidan ma'lum miqdorda belgilangan stavkada foiz ko'rinishida to'lov to'laydilar.

Banklar foizli xarajatlarning yana biri tijorat banklarining kredit operatsiyalari bilan bog'liq. Chunki tijorat banklari eng ko'p Markaziy Bankdan, boshqa tijorat banklaridan, budjetdan tashqari fondlardan, nobank moliya institutlaridan kreditlar olishi mumkin. Olgan kreditlar uchun to'lanadigan foiz summalari foizli xarajatlarga kiradi.

Bank xarajatlarining salmoqli qismi foizsiz xarajatlarga to'g'ri keladi. Banklarning foizsiz xarajatlariga bank xodimlariga maoshlar va qo'shimcha to'lovlar, xizmat safari xarajatlari, asbobuskuna yoki binolarni ijaraga olish, xarid qilish xarajatlari kiradi. Banklar O'zbekiston Respublikasi Pensiya fondiga, O'zbekiston Respublikasi Aholini ish bilan ta'minlash davlat fondiga, O'zbekiston Respublikasi Ijtimoiy sug'urta fondiga o'tkaziladigan majburiy ajratmalar, jumladan bank xodimlariga mukofot hamda ko'p yil ishlaganlik uchun yoziladigan qo'shimcha yoki ustama to'lovlarni amalga oshiradi.

Bank tomonidan pensiya fondlariga, ixtiyoriy tibbiy sug'urta va ixtiyoriy sug'urtaning boshqa turlari uchun o'tkazgan ajratmalari, qonunlarga muvofiq bank mulkini va bank xodimlarini davlat sug'urtasidan o'tkazish bo'yicha to'lovlar ham bankning foizsiz xarajatlariga kiradi.

Bundan tashqari, banklarning foizsiz xarajatlariga bank sohasida malakali kadrlar tayyorlashda, ularning malakasini oshirish uchun sarflaydigan xarajatlari kiradi. Tijorat banklari oliy o'quv yurtlari bilan kelishilgan shartnomadagi mablag'larni to'lab bank sohasiga malakali kadrlar tayyorlash, Mintaqaviy o'quv markaziga va boshqa malaka oshirish institutlariga bank xodimlari malakasini oshirish bo'yicha xizmatlari uchun haq to'laydi.

Bundan tashqari, banklar qantselyariya tovarlari, kam baholi va tez eskiruvchi buyumlarni, maxsus adabiyotlar sotib olish, shuningdek bank faoliyatini amalga oshirishda zarur bo'ladigan maxsus nashrlarga obuna bo'yicha qilinadigan xarajatlari mavjud bo'lib, ular ham foizsiz xarajatlardir.

SHunday qilib, banklar o'z faoliyati davomida operatsiyalarni bajarishda turli xil xarajatlar qiladi.

Bank xarajatlari balansning 50000 hisob raqami bilan yuritiladi. Bu hisob raqam bir qancha hisob raqamlarni o'z ichiga oladi.

Tijorat banlarda quyidagi turdagi xarajatlar (zararlar) mavjud:

50100 Talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar

50600 Jamg'arma depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar

- 51100 Muddatli depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar
- 51600 MBning hisobvaraqlari bo'yicha foizli xarajatlar
- 52100 Boshqa banklarning hiobvaraqlari bo'yicha foizli xarajatlar
- 52600 Bankning to'lanmagan aktseptlari bo'yicha foizli xarajatlar
- 53100 Qisqa muddatli kreditlar bo'yicha foizli xarajatlar
- 54100 Uzoq muddatli kreditlar bo'yicha foizli xarajatlar
- 54200 CHiqarilgan qimmatli qog'ozlar bo'yicha foizli xarajatlar
- 54300 Qimmatli qog'ozlar bilan amalga oshirilgan REPO bitimlari bo'yicha foizli xarajatlar
- 54900 Boshqa foizli xarajatlar
- 55100 Foizsiz xarajatlar
- 55300 Xorijiy valyutalarda ko'rilgan zararlar
- 55600 Tijorat operatsiyalaridan ko'rilgan zararlar
- 55700 Qaram xo'jalik jamiyatlariga, qo'shma korxonalariga va sho''ba xo'jalik jamiyatlariga qilingan investitsiyadan ko'rilgan zararlar
- 55800 Investitsiyalardan ko'rilgan zararlar
- 55900 Boshqa foizsiz xarajatlar
- 56100 Bank xizmatchilarining ish haqi va ular uchun qilingan boshqa xarajatlar
- 56200 Ijara va ta'minot xarajatlari
- 56300 Xizmat safari va transport xarajatlari
- 56400 Ma'muriy xarajatlar
- 56500 Rerezentatsiya va xayriya
- 56600 Eskirish xarajatlari
- 56700 Sug'urta, soliq va boshqa xarajatlar
- 56800 Ko'rilishi mumkin bo'lgan zararlarni baholash
- 56900 Foyda solig'ini baholash

Endi xarajatlar bo'yicha bir necha buxgalteriya provodkalarini ko'rib chiqamiz.

1. Bank va mijoz o'rtasida tuzilgan shartnomalar asosida foizlar hisoblanadi. Hisoblangan foizlar bo'yicha buxgalteriya provodka quyidagicha bo'ladi:

Debet – 50100 (50600, 51100) Talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar. (Jamg'armali va muddatli...).

Kredit – Mijoz hisob raqami yoki bankning mijoz oldidagi majburiyatlari hisob raqami.

2. Hisobot yili oxirida bu xarajatlar xarajat hisobidan qoplanadi:

Debet – 31206 Sof foyda (yoki zarar)

Kredit – 50100 (50600, 51100). Talab qilib olinguncha saqlanadigan, yoki jamg'armali yoki muddatli depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar.

3. Bu hisob raqamlardan Markaziy bank hisob raqami yoki depozitlari qoldiq summalariga hisoblangan foizlar xarajat qilinib, buxgalteriya provodkasi quyidagicha bo'ladi:

Debet 51600

Kredit 10301

4. Bu xarajatlar yil oxirida foyda hisobidan qoplanadi, buxgalteriya provodkasi quyidagi ko'rinishda bo'ladi:

Debet–31206 Sof foyda (yoki zarar).

Kredit–51600 O'zR. Markaziy bankning hisobvarag'lari bo'yicha foizli xarajatlar.

Bu hisobvaraqlardan boshqa banklar vakillik va depozit hisobvaraqlari qoldiqlariga hisoblangan foizlar xarajat qilinib, yil oxirida bank foydasidan qoplanadi:

Debet – 52100 Boshqa banklarning hisobvaraqlari bo'yicha foizli xarajatlar.

Kredit – 10301 Bankning vakillik hisobvarag'i.

Xarajatni yopish quyidagi provodka orqali amalga oshiriladi:

Debet – 31206

Kredit – 52100

Boshqa foizli xarajatlar hisobvaraqlar rejasidagi 54902balans varag'ida yuritiladi. Bu hisobvarag'dan xarajat qilinsa, yil oxirida u ham foyda hisobidan,

ya'ni 31206 hisob raqamidan yopiladi. Buning buxgalteriya provodkasi quyidagi ko'rinishda bo'ladi:

Debet – 31206 Sof foyda (yoki zarar)

Kredit – 54902 Boshqa foizli xarajatlar

Bundan tashqari, yana juda ko'plab xarajatlar, ya'ni tijorat banklarining marketing, funksional xizmatlar haqini to'lash, qo'riqlash, yong'indan saqlash va aloqa vositalarini o'rnatish bo'yicha qilinadigan barcha ishlar foizli xarajatlarni tashkil etadi.

Umuman, bankning foizli xarajatlari buxgalteriya balansining 50100hisob raqamdan 54902hisob raqamgacha bo'lgan moddalarda yuritiladi.

Bankning faoliyatida foizli xarajatlar bilan birga foizsiz xarajatlari ham qilinadi. Foizsiz xarajatlar hisobi 55100, 55300, 55600, 55800, 55900 kabi hisob raqamlarida olib boriladi.

55100 – Ko'rsatilgan xizmatlar uchun komission xarajatlar deb nomlanuvchi hisobvaraqa 55102hisob raqamidan 55195 hisob raqamlarigacha bo'lgan hisobvaraqa nomerlarini oladi. Bu hisobvaraqa nomlarini hisobvaraqlar rejasidan ko'rib oling va eslab qoling! eng katta foizsiz xarajatlarga komission xarajatlar kiradi. Komission xarajatlar – bank operatsiyalar uchun ko'rsatilgan xizmati doirasida to'lanadigan foizsiz xarajatlardir. Komission xarajatlar bilan bog'liq bunday to'lovlarda buxgalteriya provodkasi quyidagicha bo'ladi:

Debet – 55100 Muddatli depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar.

Kredit – xizmat ko'rsatgan xo'jalik yurituvchi subekt xarajat hisob raqami.

Yil oxirida bu foizsiz xarajatlar ham bankning foydasi hisobidan yopiladi. Bank chet el valyutasi bo'yicha operatsiyalarda zarar ko'rishi mumkin. Bular «Spot» shartnomasi bo'yicha zarar va Forward» /Opsion/ shartnomalari bo'yicha zarar.

CHet el valyutasida zarar 55302 va 55306 hisob raqamlarda yuritiladi.

55302 – «Spot» bitimlari bo'yicha xorijiy valyutalarda ko'rilgan zarar.

55306 – Hosilaviy instrumentlar bilan tuzilgan bitimlar bo'yicha xorijiy valyutalarda ko'rilgan zarar.

Bunday hosilaviy instrumentlarga «Forvard» /Opsion/ Fyuchers shartnomalari bo'yicha operatsiyalar kiradi.

Demak, bu hisob raqamlar orqali spot, forvard, opsion, fyuchers shartnomalaridan ko'rilgan zararlar hisobi yuritiladi. Bu zararlar ham yil oxirida bankning foydasi hisobidan hisobkitob qilinadi.

Bank xarajatlarining katta qismini operatsion xarajatlar tashkil etadi. Banklar o'z operatsion xarajatlarini ularning bosh banki tomonidan bir yil uchun tasdiqlangan va xabar qilingan smeta ajratmalari chegarasida amalga oshiradilar. Bankning operatsion xarajatlari uchun ajratilgan smeta mablag'lari hisobot yilining 31 dekabrigacha amal qiladi. Tugagan yilda amalda qilingan barcha xarajatlar 31dekabrgacha o'tkazib bo'linishi lozim.

Bankning operatsion xarajatlari hisobi balansda «Ish haqi va xodimlar uchun boshqa xarajatlar», «Ijara va saqlash», «Ijara va saqlash», «Ma'muriy xarajatlar» va shu kabi hisobvaraqlarda yuritiladi:

Kelgusi yillar smetalari hisobidan bankning operatsion xarajatlari uchun qilinadigan xarajatlar hisobi – “Puli oldindan to'langan xarajatlar” hisobvarag'ida yuritiladi. Bu hisobvaraqa oxirida ta'tilga ketayotgan xodimlarga to'langan ish haqi, xususan, kelasi yilga taalluqli to'lovlar, kelasi yil uchun gazetalarga obuna bo'lish xarajatlari, kelgusi yillar smetalari hisobidan o'rni qoplanishi kerak bo'lgan ijaraga olingan binolarni kapital ta'mirlash xarajatlari summasi va shu kabilar o'tkaziladi.

“Ish haqi” xarajatlari – 56102, “Bank xodimlari uchun imtiyozlar” bo'yicha xarajatlar – 56106, “Asosiy rahbar xodimlarga mukofotlar” – 56108, “Xizmat safari xarajatlari – 56302”, “Ijara va ta'minot xarajatlari” – 56200, “Xizmat safari va transport xarajatlari” – 56300 kabi hisobvaraqlarda yuritiladi. Xizmat safari vaqtidagi kundalik xarajatlar hisobi yuritiladigan shaxsiy hisobvaraqlar maxsus shakldagi bank xodimlari shaxsiy hisobvaraqlari yuritiladi.

Ish haqi bank xodimlariga faqat ishlangan vaqt uchun va belgilangan muddatlarda, oyiga ikki marta: oyning birinchi va ikkinchi yarmi uchun to'lanishi

lozim. Ishchi va xizmatchilarga hisoblangan ish haqining barcha turlari ish haqi fondiga kiritiladi.

Bank xodimlariga beriladigan mukofotlar 56106 – “Bank xizmatchilari uchun imtiyozlar” hisobvarag’ida hisobga olinadi.

Bu xarajatlarning barchasi xodimlarni moddiy rag’batlantirish uchun qilinadi va yil oxirida foydadan qoplanadi:

Debet – 31206 Sof foyda (yoki zarar).

Kredit – 56102, 56106, 56195.....

56200 – Ijara va xo’jalik xarajatlari turlituman bo’ladi, ular yil oxirida bankning foydasi hisobidan yopiladi.

56300 – hisobvarag’ida bank xodimlarining safar va transport xarajatlari hisobga olib boriladi. Bu xarajatlar ham bank faoliyatining asosiy xarajatlaridan biri hisoblanib, yil oxirida foyda hisobidan yopiladi.

Debet – 31206 Sof foyda (yoki zarar).

Kredit – 56300 Xizmat safari va transport xarajatlari.

56400 – hisobvarag’ida hisobga olinadigan ma’muriy xarajatlari ham serqirra bo’lib, bu xarajatlarga bank faoliyatini reklama qilish, kanselyariya, ofis, pochta, telefon, faks xizmatlaridan foydalanish, gazeta, jurnallarga obuna bo’lish, bank uchun zarur blankalarni bosmaxonadan chiqarish bilan bog’liq xarajatlar kiradi. Bu xarajatlar ham yil oxirida bank foydasi hisobidan yopiladi.

Bank o’z faoliyati davomida soliqlar to’laydi, prezentatsiya ishlarini tashkil etadi, asosiy vositalarning eskirishini hisoblab borib, uni xarajatga o’tkazadi, sug’urta to’lovlarini to’laydi.

YUqorida keltirilgan operatsion xarajatlarning hammasi yil oxirida bank foydasi hisobidan yopiladi.

Bankning operatsion xarajatlari bosh bank tomonidan belgilangan smetalar chegarasida amalga oshiriladi. Umuman, bank xarajatlari turlituman bo’lganligi

sababli ularning barchasini keltirish qiyin, bunday xarajatlarining har bir turini bank amaliyotida batafsil o'rganish mumkin.⁴

Ish haqi to'lash bo'yicha belgilangan muddatlarda shaxsiy hisobva-raklarda oyning o'tgan yarmi uchun hisob-kitoblar to'ldiriladi. Hisob-kitob shaxsiy kompyuterda dasturiy yo'l bilan amalga oshiriladi va ushbu hisob-kitoblar asosida ish haqi berish uchun qaydnoma tuziladi.

Mehnat ta'tilga chiqayotgan xodimlarning ish haqi shaxsiy hisobvaraqlarda va qaydnomada to'lov davrlari bo'yicha alohida satrlarda yoziladi.

Oyning birinchi yarmi uchun ish haqi to'lash qaydnomasining umumiy yakunida "Beriladi" ustunida kassir nomiga "Ish haqi" degan tegishli shaxsiy hisobvaraqa debeti bo'yicha kassa chiqim orderi yoziladi. Ushlanmalar summasiga ayni shu hisobvaraqa debeti va tegishli ushlanmalar hisobvarag'i krediti bo'yicha memopial order tuziladi.

Oyning ikkinchi yarmi uchun tuzilgan qaydnoma asosida ish haqi bo'yicha yozilgan butun summa oyning oxirgi kunida "Bank xizmatchilapining ish haqi va boshqa xarajatlar" bipinchi tartib hisobvarag'idagi tegishli hisobvaraqlar debetiga hamda "Boshqa kcreditoplik hisobvapaklapi" isobvarag'ining kreditiga kiritiladi. Bunda qaydnomaning "Beriladi" ustuni-dagi yakuniy summasi "Oyning ikkinchi yarmi uchun to'lanishi lozim bo'lgan ish haqi" nomli alohida shaxsiy hisobvaraqa yozib qo'yiladi. Keyingi oy boshida, o'tgan oyning ikkinchi yarmida ishlab topilgan ish haqini berish uchun ajratilgan kuni kassir nomiga yuqorida aytilgan shaxsiy hisobvaraqdagi summada kassa chiqim orderi yoziladi. Xodimlar tomonidan belgilangan to'lov kuni olingan ish haqi kun oxirida kassaga kirim qilinib, "Boshqa kcreditoplik hisobvapaklapi" hisobvarag'ining kreditiga qo'yiladi va xar bir xodimga tegishli summalar "Berilmagan ish haqi bo'yicha deponentlar" nomli jamlama shaxsiy hisobvarag'iga yoziladi. Yirik banklarda raxbariyatning ruxsati bilan 3 (uch) kun davomida ish haqi berilishiga yo'l qo'yiladi. Kassir avansning qoldig'ini "Emissiya-kassa ishi, pul tushumlarini inkassatsiya qilish va

⁴ К.Н.Наврўзова. "Банкларда бухгалтерия ҳисоби ва операцион техника" Т.молия институти. Ўқув қўлланма Т-2010. 222-бет

O'zbekiston Respublikasi banklarida qimmatliklarni tashish to'g'risida"gi Yo'riqnomaning 146-bandida belgilangan tartibda saqlashi lozim.

Ish haqi hisoblanayotganda ushlab qolingani summalarining hisobini yuritish uchun "Boshqa kreditorlik hisobvaraqlari" hisobvarag'ida ushlanmalarning har bir turi bo'yicha, uchinchi shaxslar foydasiga ushlanmalar bo'yicha esa ularning xar biriga alohida shaxsiy hisobvaraqlar ochiladi. Ushlab qolingani summalar kimga tegishliligiga qarab, ish haqi to'lanadigan muddat kunida o'tkaziladi. Alohida fukarolar foydasiga undirilgan summalar, masalan, alimentlar oluvchilar bilan kelishib, ularga pochta orqali jo'natiladi yoki oluvchi ko'rsatgan bankdagi omonatlarga o'tkaziladi. Ushlanmalar naqd pul bilan to'lanadigan xollarda oluvchilar shaxsan o'zlari kelgunicha ushbu ushlanmalar "Boshqa debitorlik hisobvaraqlari" hisobvarag'ida saqlab turiladi.

Ishchi va xizmatchilarga hisoblangan ish haqining barcha turlari ish haqi fondiga kiritiladi.

Bank xodimlarini mukofotlash to'g'risidagi nizomlarga muvofiq ularga beriladigan mukofotlar 56106 - "Bank xizmatchilari uchun imtiyozlar" hisobvarag'ida hisobga olinadi.

Ijtimoiy sug'urtaga badallar va ish haqi fondidan belgilangan miqdordagi nafaqa fondiga ajratmalarning hisobi 56114 - "Ijtimoiy sug'urta bo'yicha badallar" balans hisobvarag'ida yuritiladi. Kasaba uyushmalari kengashi, bandlik fondi, sog'likni sug'urta qilish va boshqa tegishli fondlarga ajratiladigan badallarining hisobi 56122 - "Bandlik fondi va boshqa tegishli fondlar uchun badallar" balans hisobvarag'ida ochilgan shaxsiy hisobvaraqlarda yuritiladi. Mol-mulk sug'urtasi, yonginga karshi sug'urta va bankning xo'jalik faoliyati bilan bog'liq bo'lgan boshqa sug'urtalar bo'yicha badallarining hisobi 56710 - "Sug'urta xarajatlari" balans hisobvarag'ida yuritiladi.

Ijtimoiy sug'urtaga daxldor bo'lgan barcha toifadagi xodimlar ish haqi fondi (xarajati) bo'yicha belgilangan tarifga asoslangan xolda sug'urta badallari hisoblanadi.

Hisoblangan sug'urta badallari o'tkazilayotganda qo'yidagi qilingan xarajatlar

chegirib qolinadi: pensiyalar, mehnatga vaqtincha layokatsizlik, omiladorlik va tugish nafaqalari, bola tugilganda beriladigan, dafn marosimi uchun beriladigan nafaqalar, bolalar uchun nafaqalar, xizmatchilar va ularning oila a'zolari sanatoriy-kurort xizmatlaridan foydalanishi uchun beriladigan nafaqalar. Hisobda xarajatlarning turlari, ishga layokatsizlik kunlarining soni va boshqalar aks ettiriladi.

Har chorakda hisobot - ijtimoiy sug'urta fondi mablag'lari bo'yicha hisob-kitob qaydnomasi tuziladi. Ayni SHunday hisobotlar pensiya fondiga, Ish bilan ta'minlash fondiga va kasaba uyushmalari qo'mitasiga ham yuboriladi.

Hisob-kitob qaydnomasi ma'lumotlariga qarab chorak davomida ijtimoiy sug'urtasiga o'tkazilgan to'lovlar qayta hisoblab chiqiladi. Bunda to'lanishi kerak bo'lgan badallar summasidan bank o'tgan davr mobaynida qilgan xarajatlar summasi chegirib qolinadi.

Agar qayta hisoblash natijasida sug'urta badallari kam to'langani aniqlansa, u xolda to'lanmay qolgan summa hisobot bilan birga o'tkaziladi, basharti qayta hisoblash chogida ortiqcha pul to'lab yuborilgani ma'lum bo'lsa, u xolda shu summa miqdorida navbatdagi bo'nak to'lovi kamaytiriladi.

Amaldagi qonunlarga muvofiq, yosh mutaxassislariga ular oliy yoki o'rta maxsus o'quv yurtini tugatganidan keyin ta'til davri uchun to'lanadigan, xodim va uning oila a'zolari joylashib olishi uchun bir marta beriladigan nafaqalar summasi, kundalik xarajatlar, xodim va uning oila a'zolari ko'chishga sarflaydigan pul qiymati "Xodimlar uchun boshqa xarajatlar" degan hisobvaraqdagi "Ko'chish" degan alohida shaxsiy hisobvaraqda hisobga olinadi.

Avtotransportdan foydalanish va uni joriy ta'mirlash xarajatlari, foydalanilgan yonilg'i qiymati hisobi "Transportni saqlash va shahar bo'ylab yurish" degan alohida shaxsiy hisobvaraqda yuritiladi. Bundan tashqari, mazkur shaxsiy hisobvaraqda markazlashtirilgan ta'minot anjomlarini viloyat doirasida tashish xarajatlari hisobi ham olib boriladi.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filiali reklama va e'lon berish, yozuv-chizuv anjomlari va ish joyi uchun buyumlar sotib olishga qiladigan

xarajatlar, pochta, telefon hamda faks xarajatlari, davriy nashrlar, kitoblar, gazetalar uchun qiladigan xarajatlar hisobi "Ma'mo'riy xarajatlar" degan shaxsiy hisobvaraqa tegishli ikkinchi tartib hisobvaraqlarida yuritiladi. Bu hisobvaraqlar bo'yicha xarajatlar bosh bank belgilagan smetalar doirasida qilinadi.

Bank jo'natmalarini yuborish va boshqa xizmatlar uchun aloqa korxonalari bilan hisob-kitoblar respublika Aloqa vazirligi tomonidan belgilangan tartibda, tuzilgan shartnomalar asosida bo'naklarni topshiriqnomalar bilan o'tkazish yoki tomonlap kelishuviga ko'ra bip oy yoki boshqa davp uchun aloqa korxonalari tomonidan ko'rsatilgan xizmatlar uchun takdim etilgan to'lovnomalar pulini keyinchalik to'lash yo'li bilan amalga oshiriladi.

Banklar BAM xizmatlari uchun to'lovni har oyning 25-kunida, bosh axborotlashtirish markazi takdim etgan to'lovnoma fakturalar asosida to'laydilar.

Takdim qilingan to'lanishi lozim bo'lgan to'lovnoma 55100 - "Vositachilik va xizmat xarajatlari" bosh kitobidagi tegishli balans hisobvarag'ining debetida aks ettiriladi.

To'lovlar uz vaqtida amalga oshirilishi va nazopati hamda ulapning hisobi to'g'ri yuritilishi uchun javobgarlik raxbar hamda bosh buxgalter zimmasiga, ular yo'qligida ularning muovnlari zimmasiga yuklatiladi.

Hisobdoplik asosidagi mablag'lap amaldagi ehtiyojga qarab "Xizmat safari xarajatlari", "Xizmat safafi davpidagi yashash xapajatlapi" degan hisobvaraqlardagi mablag'lapdan beriladi va ular faqat bevosita ko'zlangan maqsadlarga, ya'ni xizmat safaplapiga, xo'jalik xapajatlapi va boshqalarga sapflanishi lozim. Xizmat safari xapajatlapi ish haqi hisobidan bo'naklar berish taqiqlanadi. Xizmat safafi xapajatlapi uchun bo'naklap xizmat safapiga jo'natilayotgan xodimning shaxsan o'ziga bepiladi. Xizmat safari xarajatlari uchun bo'naklarning hammasini guruhlar (brigadalar) raxbarlariga berib qo'yish ta'qiqlanadi.

Xizmat safarlari bilan bog'liq xarajatlar uchun hisobdoplik asosidagi mablag'lap xizmat safariga boradigan shaxslarga xizmat safari joyiga yetib borish va qaytib kelish qiymatini, kundalik xarajatlarni hamda turar joy xapajatlapi

qoplaydigan summalar doirasida beriladi.

Hisobdoplik asosida pul olgan har bir bank xodimi o'zi olgan bo'nakni qanday sarflangani to'g'risida bo'nak hisoboti topshirishi, unga xo'jalik xarajatlari bo'yicha tasdiqlovchi xujjatlarni ilova qilishi shart. Bu hisobot bo'nak olinganidan keyin ko'pi bilan 3 kun ichida, xizmat safari xarajatlari bo'yicha esa safardan qaytilganidan so'ng uzog'i bilan 3 kun ichida topshirilishi zarur.

Hisobdoplik asosida bepilgan mablag'lapning sarflanmagan qoldiqlari topshiriq bajarilganidan yoki xizmat safaridan qaytilganidan keyin kechiktirmasdan, bank kassasiga topshirilishi lozim. Agar topshiriq bekor qilinsa, uni bajarish uchun hisobdorlik asosida berilgan bo'nak summasi darxol qaytarilishi kerak.

Yangi bo'nak berilishi uchun avval olingan bo'nak bo'yicha to'la hisob-kitob qilingan bo'linishi shart.

Hisobdor shaxs o'zi bajarayotgan topshiriqlar tusiga ko'ra faqat yonida doimo naqd pul olib yurishi kerak bo'lgan xollargina bundan mustasno. Qancha miqdorda tasdiqlanmagan bo'nak qoldig'i bo'lgani xolda sarflangan summani to'ldirish uchun yangi bo'nak berilishi mumkinligi bank raxbari tomonidan belgilanadi.

Tasdiqlangan bo'nak hisobotlari bo'yicha tegishli hisobvaraqlarga kiritiladigan xarajatlar, garchi u berilgan bo'naqdan ortgan bo'lsada, to'la summada hisobdor shaxslar uchun ochilgan shaxsiy hisobvaraqlar kreditida qayd etiladi.

O'tgan yili tugallangan xizmat safarlari bo'yicha sarflangan bo'naklar to'g'risidagi hisobotlar usha yilning o'zida qayd etilishi lozim.

O'tgan yili boshlanib, yangi yilda tugallangan xizmat safarlari bo'yicha sarflangan bo'naklar to'g'risidagi hisobotlar yangi yil aylanmalarida qayd etiladi. Kanday sarflangani to'g'risida xali hisobot berilishi mumkin bo'lmagan summalar ham 1 yanvar holatidagi hisobdor shaxslar hisobvaraqlari qoldiqlarida aks ettirilishi lozim.

Banklarda sarflangan mehnat, bajarilgan ish va xizmatlar hamda ular uchun hisoblangan ish (mehnat) haqini hisobga olishda dastlabki xujjatlarning qator

shakllaridan foydalaniladi.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida asosan vaqtbay va ish haqi to'langanligi va mehnat intizomini nazorat qilish, shuningdek vaqtdan foydalanish darajasini tahlil qilish maqsadida tabel hisobi qo'llaniladi. Tabel hisobi ish vaqtini hisobga olish tabeli (64 shaklda) da yuritiladi. Bank tizimida tabellarni umumiy bo'lim raxbari tomonidan olib boriladi. Tabelda bo'linmadagi barcha xodimlarning tabel raqamlari izchil ravishda ko'rsatilib, ularning har kungi ishga chiqishlari, ishlagan soat miqdori qayd qilinadi. Ishga chiqmagan kunlar esa tabelda shartli belgilar, masalan, "T"- ta'til, "K"- kasal, "S"- sababsiz va x.k. tartibda aks ettiriladi. Tabelda xar bir xodim bo'yicha oy oxiriga va boshiga foydalanilmagan dam olish kunlarining miqdori ko'rsatiladi. Mehnat va unga haq to'lash bo'yicha zarur ma'lumotlarni olish uchun tabelda ma'lumotlar har bir xodim bo'yicha; lavozimi, maoshi, toifasi, tabel raqami, sintktik va analitik hisobi va haq to'lash turi ko'rsatiladi.

Tabel hisobi ma'lumotlari xodimlarga ish (mehnat) haqi hisoblashda yagona asos bo'lib hisoblanadi. Har bir xodimga tegishli haqini aniqlash uchun bajarilgan ishlarin hisobga olishga doir dastlabki xujjatlar xodimlar bo'yicha guruhlanadi..

To'lov davridagi haqni jamlash hisoblashuv to'lov vedomostlari (73 shakl) yoki mehnat haqi bo'yicha hisoblashuvlar daftari (44 shakl)da amalga oshiriladi.

Hisoblashuv to'lov vedomosti (mehnat haqi bo'yicha hisoblashuvlar daftari) mehnat haqi hisoblash va undan ushlanadigan chegirmalarni hisobga oladigan asosiy yigma xujjatdir.

To'lov vedosti ish vaqtini hisobga olish tabeli asosida xar bir xodimning mehnat haqi ulchami belgilangandan so'ng tuziladi. Xuddi SHunday 29896 hisob raqamida ish haqiga nisbatan hisoblangan ajratmalar hisobga olinadi.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida buxgalteriyasi tomonidan bir vaqtning o'zida ish haqidan pul ushlab qolish amalga oshiriladi, bu operatsiya 29896 hisob varaqasining shaxsiy hisob varaqalarida hisobga olinadi.

Ish haqi bilan birgalikda ish haqiga hisoblangan ajratmalar bank xarajatlariga (56102 hisob raqami ish haqi fondi) qo'shiladi.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida mehnat haqiga ajratmalar va soliqlar hisobini avtomatlashtirish, auditorlik tekshiruvlari uchun kerakli bo'lgan haqkoniy ma'lumotlar tayyorlab berish borasida anchagina ishlar amalga oshirilgan.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filiali eng yaxshi axborot texnologiyalarini joriy etishda ma'lum yutuqlarga erishdi.

Ammo amaldagi hisob tizimida faqatgina kompyuterlarni qo'llash orqali mehnat va unga haq to'lash hisobini zamon talabi asosida tashkil qilish imkoniyatini bermaydi. Bizningcha, mehnat va unga haq to'lash hisobini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlaridan biri uning uslubiy asoslaridan biri bo'lgan buxgalteriya hisobini schyotlar rejasidagi schyotlarning tarkibi va joylashishini takomillashtirish orqali erishishi mumkin.

Buning uchun schyotlar rejasidagi schyotlarni qo'yidagicha joylashtirish maqsadga muvofiqdir:

29800 "Boshqa passivlar" schyotidan

22512 "Bandlik fondi bilan hisob-kitoblar" schyotidan keyingi bush turgan 22510 schyotni "Ijtimoiy sug'urta fondiga (5,5%) bilan hisob-kitoblar" deb atash maqsadga muvofiqdir. Bu ajratmalar ayni paytda pensiya fondiga qilinayotgan 25% li ajratmalar bilan birgalikda hisobga olinmokda.

Schyotlar rejasiga ushbu schyotlarni kiritish ularning analitik informatsiyalar bilan ta'kidlash imkoniyatini oshiradi va boshqaruv apparatini ma'lumotlar bilan ta'minlash darajasini oshiradi.

Demak, mehnatga haq to'lashning analitik hisobi ish haqi hisoblash to'lov vedomostida, sintetik hisobi esa litsevovlarda yuritiladi.

Ishchi va xizmatchilar bilan mehnatga haq to'lash bo'yicha hisoblashuvlarning analitik hisobi to'lov vedomosti yoki mehnatga haq to'lash bo'yicha hisoblashishlar daftarida yuritiladi. Bu xujjatlar mehnat haqiga oid hisoblashuvlarni hisobga oladigan hisobvaraqlari, tabellari, jamg'arma vedomostlari, registlar va shaxsiy schyotlarga asosan tuziladi.

Oyning birinchi yarmi uchun avansberishda to'lov vedomostidan

foydalaniladi. Vedomostda xodimning nomi, familiyasi va otasining ismi uning tabel raqami va avans summasi ko'rsatiladi. Mehnat (ish) haqi bo'yicha ishchi bilan hisoblashuvlarning sintetik hisobi 56102 "xodimlar bilan mehnat haqi bo'yicha hisoblashuvlar schyotida yuritiladi"

56102 schyotining kreditiga xoimlarga hisoblangan asosiy va qo'shimcha mehnat haqi, mehnat haqiga kirmaydigan (vaqtincha ishga qobiliyatsizlik, xomiladorlik uchun hisoblangan nafaqa, iqtisodiy ragbatlantirish fondi hisobidan berilgan mukofot, moddiy yordam va boshqalar) to'rtli to'lovlar aks ettiriladi, debetida esa qo'liga berilgan, deponentga o'tkazilgan hamda ish haqidan ushlanib qolgan summalar aks ettiriladi.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida xodimlarga mehnat ta'tili uchun haq to'lash tartibi qo'yidagicha:

Mehnat ta'tili uchun hisoblangandan so'ng qo'yidagicha provodka beriladi.

Dt 56102 mehnat ta'tili to'lovi.

Kt 29803 "Bank xodimlari bilan hisob kitoblardan to'lanishi lozm bo'lgan mablag'lar"

Dt 56102 "Boshqa Majburiyatlar"

Kt 22510 "Nafaqa fondi 5,5%"

Kt22502 Hisoblangan xarajat solig'i

Dt 29803 "Bank xodimlari bilan hisob kitoblardan to'lanishi lozm bo'lgan mablag'lar"

Kt 10101 Kassa.

DT 22502, 22510

Kt 10301

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida oy ish yakunlari bo'yicha yil davomida mukofotlashni amalga oshirish.

Xomiladorlik va tug'ish bo'yicha nafaqa ish haqiniing 100 foizi miqdorida beriladi, nafaqa tayinlanganda ham 100 foiz miqdorda beriladi.

Xomiladorlik bo'yicha nafaqa berish uchun hisoblash qo'yidagi buxgalteriya provodkasi beriladi.

Dt 56114 "Pensiya fondiga ajratma" schyoti

Kt 29896 "Har xil majburiyatlar" schyoti

Kassadan berilganda esa:

Dt 29896 "Har xil Majburiyatlar" schyoti

Kursatkichlar	2015 yil 31 dekabr	%	2014 yil 31 dekabr	%
Boshka foizli xarajatlar	107 779 895	95	67 595 541	87
Talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar bo'yicha	5 177 882	5	9 989 566	13
Jami Foizli xarajatlar	112 957 777	46-100	77 585 107	44-100
operatsion xarajatlari	10 068 988	7,7	7 378 77	1,2
foyda soligi bo'yicha xarajatlar	3 528 502	3	3 777 320	4
Jami operatsion xarajatlar	118 474 897	89-100	93 061 133	94-100
Tijorat operatsiyalaridan ko'rilgan zararlar	89,000	0,1	379,573,5	0,4
Boshka foizsiz xarajatlar	300,675	0,2	379,573,5	0,4
Jami foizsiz xarajatlar	132 072 387	54-100	98 335 477	56-100
Xamma xarajatlar	245 030 164	100	175 920 584	100

Kt 10101 "Kassa"

Kasallik varaqasiga asosan nafaqa hisoblash uchun qo'yidagi provodka beriladi:

Dt - 56114 pensiya fondiga ajratma

Kt - 29896 Har xil Majburiyatlar

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filiali tomonidan 2014 2015-yillarda amalga oshirilgan xarajatlarning tahlili.ming sum

4-jadval

YUkoridagi javdaldan ko'rinib turibdiki, 2014 yilda filialda jami 175920,584 ming so'mlik xarajat kilingan bo'lsa, 2015-yilga kelib yesa 245030,164 ming so'mni tashkil kilgan. 2014-yilda foizli xarajatlari 7758, 107 ming so'mni tashkil qilgan, yoki jami xarajatni 44,0% foizini tashkil qilgan buladi. 2015-yilga kelib 112957,777 ming so'mni tashkil kilgan. va 46,0 foizga oshgan. 2014-yilda Jami

foizsiz xarajati 98335,477 ming so'mni tashkil qilgan bolsa, yani jami xarajatni 56,0 foizini. 2015-yilga kelib yesa 132072,387 ming so'mga yani jami xarajat 54,0 foizga tushgan. ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2015 yil va 2014 yillarda kilingan xarajatlar shularni tashkil qiladi. yendi ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2014 yilda amalga oshirilgan xarajatlarini tahlil qilamiz.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2014 yilda amalga oshirilgan xarajatlar ruyxati. *ming sum. 5-jadval*

Kursatkichlar	ming sum.	%
Talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar	9989,566	13
Boshqa foizli xarajatlar	67595,541	87
Jami: foizli xarajatlar	77585,107	44
Tijorat operatsiyalaridan ko'rilgan zararlar	759,147	0,8
Xizmat va vositachilik xarajatlari	7378,77	1,2
Boshqa foizsiz xarajatlar	3777,320	4
jami foizsiz xarajatlar	139 361,4	6
Xodimlarning ish haqi va ular uchun qilingan boshqa xarajatlar	1341 476,4	57,4
Ijara va ta'minot xarajatlari	452 323,1	18,2
Transport va xizmat safari xarajatlari	33 633,3	1,4
Ma'muriy xarajatlar	71 488,3	3,1
Asosiy vositalarning eskirishi	162 542,5	7,0
Sug'urta, soliq va boshqa xarajatlar	187 139,9	8,0
Ko'rilishi mumkin bo'lgan zararlarni qoplash zaxirasini baholash	5 679,1	0,2
Xarajat solig'i	55 217,4	2,4
Jami: operatsion xarajatlar	2 337 015,9	50
Hamma xarajatlar	80 061 484,3	100

YUqoridagi 5-jadvaldan ko'rinib turibdiki, 2014-yilda jami xarajatlar 80061484,3 ming so'mni , shundan foizli xarajatlar 77585,107 ming so'mni yoki jami xarajatni 44,0 foizini, jami foizsiz xarajatlar yesa 139361,4 ming so'mni yoki jami xarajatni 6,0 foizini va jami operatsion xarajatlar 2337015,9 ming so'mni yoki jami xarajatni 50,0 foizini tashkil qilgan. Jadvalda ko'rsatilgan xarajatlarni tahlil qilsak eng katta xarajat bu operatsion xarajatlarga to'g'ri kelganligini ko'rishimiz mumkin.

Foizli xarajatlarni to'liq tahlil qilamiz, 2014-yilda jami foizli xarajatlar 77585,107 ming so'mni tashkil qilgan, yoki jami xarajatni 44.0 foizni tashkil kiladi. shundan talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar 9989,566 ming so'm jami foizli xarajatni 13.0 foizini, boshqa foizli xarajatlar 67595,541 ming so'm yoki jami foizli xarajatni 87.0 foizini tashkil kiladi.

Foizsiz xarajatlarni to'liq tahlil qilamiz, 2014-yilda jami foizsiz xarajatlar 139361,4 ming so'mni tashkil qilgan, shundan tijorat operatsiyalaridan ko'rilgan zararlar 759,147 ming so'm yoki jami foizsiz xarajatni 0,8 foizini, xizmatlar va vositachilik uchun kilingan xarajatlar 7378,77 ming so'mni, yani jami foizsiz xarajatni 1.2 foizini va boshqa foizsiz xarajatlar 3777,320 ming so'm yoki jami foizsiz xarajatni 4,0 foizini tashkil qilgan.

operatsion xarajatlarni to'liq tahlil qilamiz, 2014-yilda jami operatsion xarajatlar 2337015,9 ming so'mni tashkil qilgan, shundan xodimlarning ish haqi va ular uchun qilingan boshqa xarajatlar 1341476,4 ming sum, yani jami operatsion xarajatning 57,4 foizini tashkil qilgan, ijara va ta'minot xarajatlari 452323,1 ming so'mni tashkil qilgan jami operatsion xarajatni 18,2 foizi, transport va xizmat safari xarajatlari 33633,3 ming so'mni yani jami operatsion xarajatni 1,4 foizini tashkil kiladi, asosiy vositalarning eskirishi 162542,5 ming so'mni yani jami operatsion xarajatni 7,0 foizini tashkil qilgan, sug'urta, soliq va boshqa xarajatlari 187139,9 ming so'mni tashkil qilgan yani jami operatsion xarajatni 8,0 foizini tashkil kiladi, Ko'rilishi mumkin bo'lgan zararlarni qoplash zaxirasini baholash 5679,1 ming so'mni yani jami operatsion xarajatni 0,2 foizini tashkil qiladi va xarajat soligi 55217,4 ming so'mni yani jami operatsion xarajatni 2,4 foizi.

Endi esa ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2014 yilda amalga oshirilgan xarajatlarni diagrammada aks yettiramiz.

4-diagramma

endi ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2015 yilda amalga oshirilgan xarajatlarni tahlil qilamiz.

**ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2015 yilda amalga oshirilgan
xarajatlar ruyxati.ming sum. 6-jadval**

Kursatkichlar	2015 yil 31 dekabr dolatiga	%
Boshka foizli xarajatlar	107 078 182	95
Talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar	5635694	5
Jami Foizli xarajatlar	112713875	46
Xodimlarning ish haqi va ular uchun qilingan boshqa xarajatlar	39988923	68
Ijara va ta'minot xarajatlari	176 422	0,3
Transport va xizmat safari xarajatlari	117614	0, 2
Ma'muriy xarajatlar	58 807	0, 1
Asosiy vositalarning eskirishi	117614,4787	0,2
Sug'urta, soliq va boshqa xarajatlar	8821085,904	15
Ko'rilishi mumkin bo'lgan zararlarni qoplash zaxirasini baholash	9409158	16
Xarajat solig'i	117 614	0,2
Jami operatsion xarajatlar	58 807 239	24
Tijorat operatsiyalaridan ko'rilgan zararlar	18377262	25
Boshka foizsiz xarajatlar	55131787	75
Jami foizsiz xarajatlar	73 509 049	30
Xamma xarajatlar	245030164	100

YUqoridagi 6-jadvaldan ko'rinib turibdiki, 2015-yilda jami xarajatlar 245030,164 ming so'mni bo'lgan, shundan foizli xarajatlar 112957,77 ming so'mni yoki jami xarajatni 46,0 foizini, jami foizsiz xarajatlar yesa 132072,387 ming so'mni yoki jami xarajatni 30,0 foizini va jami operatsion xarajatlar 118474,897 ming so'mni yoki jami xarajatni 24,0 foizini tashkil qilgan.

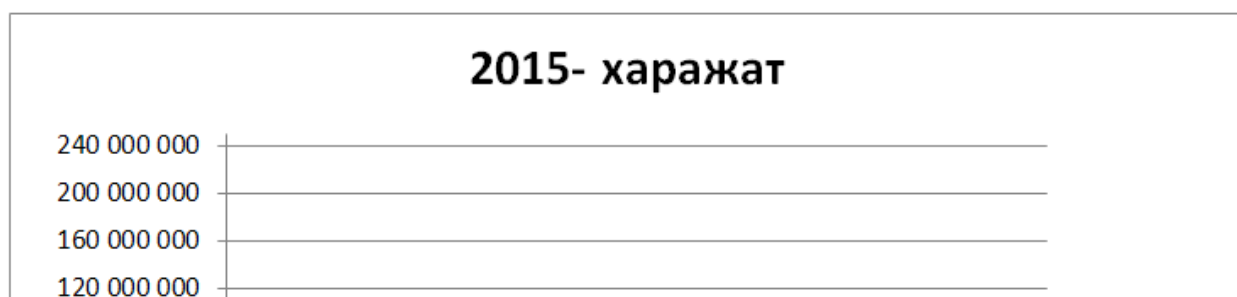
Foizli xarajatlarni to'liq tahlil qilamiz, 2015-yilda jami foizli xarajatlar 112957,777 ming so'mni tashkil qilgan, yoki jami xarajatni 46,0 foizni tashkil kiladi. SHundan talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar 5177,882 ming so'm jami foizli xarajatni 5,0 foizini, boshqa foizli xarajatlar 107779,895 ming so'm yoki jami foizli xarajatni 95,0 foizini tashkil kiladi.

Operatsion xarajatlarni to'liq tahlil qilamiz, 2015-yilda jami operatsion xarajatlar 1184747,897 ming sumni tashkil qilsa, shundan xodimlarning ish haqi va ular uchun qilingan boshqa xarajatlar 99446802,5 ming so'm, yani jami operatsion xarajatning 68,0 foizini tashkil kiladi, ijara va ta'minot xarajatlari 315255,0 ming so'mni tashkil kilgan jami operatsion xarajatni 0,3 foziga to'g'ri keladi, transport va xizmat safari xarajatlari 20100,5 ming so'mni yani jami operatsion xarajatni 0,2 foizini tashkil qiladi, asosiy vositalarning eskirishi 162,542 ming so'mni yani jami operaion xarajatni 0,2 foizini tashkil kiladi, sug'urta, soliq va boshqa xarajatlari 18396,000 ming sumni tashkil qilsa yani jami operaion xarajatni 15,0 foizini tashkil qiladi, ma'muriy xarajatlari 55.300 ming sumni tashkil kilsa yani jami operaion xarajatni 0,1 foizini tashkil kiladi, Ko'rilishi mumkin bo'lgan zararlarni qoplash zaxirasini baholash 4.000 ming sumni yani jami operatsion xarajatni 16.0 foizini tashkil kiladi va xarajat soligi 74,897 ming so'mni yani jami operatsion xarajatni 0,2 foiziga to'g'ri keladi.

Foizsiz xarajatlarni to'liq tahlil qilamiz, 2015-yilda jami foiz xarajatlar 132072.387 ming so'm , shundan tijorat operatsiyalaridan ko'rilgan zararlar 89,000 ming so'mni yoki jami foizsiz xarajatni 25.0 foizini va boshqa foizsiz xarajatlar 300,675 ming so'm yoki jami foizsiz xarajatni 75.0 foizini tashkil kiladi.

Endi esa ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida 2014 yilda amalga oshirilgan xarajatlarni diagrammada aks yettiramiz.

5-diagramma

2.3. ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlari ta'sir etuvchi omillar tahlili.

Foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotni ko'pincha moliyaviy-xo'jalik faoliyat natijalari to'g'risidagi hisobot deb ataladi. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot berilgan hisobot davrining boshiga va oxiriga bo'lgan balanslar o'rtasidagi bog'lovchi bo'g'in vazifasini bajaradi. Hisobot moliyaviy xo'jalik operatsiyalari (xarajatlar va xarajatlar) keltirib chiqargan moliyaviy-xo'jalik faoliyatidagi o'zgarishlarni tushuntirib beradi.

Qarorlarni qabul qiluvchilar uchun foyda va zararlar to'g'risidagi hisobot joriy foydaning olinganligi (yoki mavjud emasligi) haqida ma'lumot olish manbaidir. Investor va kreditorlar, investitsiyalar sohasidagi buxgalter-tahlilchilar va boshqa mutaxassislar ushbu ma'lumotdan foyda va pul mablag'larini siljishini istiqbollashtirishda foydalanadilar.

Foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotga qanday moddalarni kiritish haqida yagona fikr mavjud emas, shuningdek xarajatni qaysi paytda tan olish haqida turlicha nuqtai nazarlar mavjud. Muammoning bir qismi shu bilan bog'liqki, turli odamlar foyda haqida har xil tushunchaga ega.

Daromadlar- bu korxonaning asosiy faoliyat natijalari bo'lgan aktivlarni kelib tushishi yoki ko'payishi yoxud majburiyatlarni kamayishi shaklida vujudga keladigan, odatda tovarlarni sotilishi, ijara xizmatlari yoki korxonalar resurslarini foydalanish uchun berilishidan olinadigan ijara xarajatlari, foizlar, mualliflik gonorarlari yoki dividendlar shaklidagi iqtisodiy resurslarni ko'payishidir.

Xarajatlar - bu aktivlarni sarflanishi yoki yemirilishi yoxud majburiyatlarni ko'payishi shaklida vujudga keladigan va pirovard natijasida xususiy kapitalni kamaytiradigan iqtisodiy resurslarni kamayishi, ammo aktsiyador kapitalni ta'sischilari orasida taqsimlanishi bundan mustasnodir.

Foyda - bu xo'jalik sub'ektiga ta'sir etadigan asosiy va asosiy bo'lmagan faoliyat, hodisalar va sharoitlar natijasida kapitalning ko'payishi bo'lib, xususiy kapitalga to'lanadigan kapital bundan mustasnodir.

Zararlar - bu asosiy faoliyat va barcha xo'jalik muomalalari, hodisalar, sharoitlar natijasida xususiy kapitalning kamayishi bo'lib, xarajatlar yoki xususiy kapitalning taqsimlanishi natijasidagi kamayish bundan mustasnodir.

O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 25.10.2004 y.da 1419-son bilan ro'yxatga olingan Nizomni 2-ilovaga asosan tijorat banklarda "Foyda va zararlar" to'g'risidagi jamlanma hisobot yuritiladi.

31.12.2015ga
JAMLANMA BALANS XISOBOTI
DAROMADLAR VA XARAJATLAR

so'm/tiyin

4 DAROMADLAR

schyotlar	Mazmuni	summasi
42000	Jismoniy shaxslarga berilgan kiska muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	
42001	Jismoniy shaxslarga berilgan kiska muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	1 763 047,11
42000	Jami	1 763 047,11
42600	Xususiy korxonalar, xujalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan kiska muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	
42601	Xususiy korxonalar, xujalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan kiska muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	137 618 874,87
42600	Jami	137 618 874,87
43900	Nodavlat notijorat tashkilotlariga berilgan uzok muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	
43901	Nodavlat notijorat tashkilotlariga berilgan uzok mudatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	1 001 506,85
43900	Jami	1 001 506,85
44100	YAkka tartibdagi tadbirkorlarga berilgan uzok muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	
44101	YAkka tartibdagi tadbirkorlarga berilgan uzok muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	181 359 230,00
41000	Jami	4181359230,00
44300	Jismoniy shaxslarga berilgan uzok muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	
44301	Jismoniy shaxslarga berilgan uzok muddatli kreditla r bo'yicha foizli daromadlar	10912549 483,44
44300	Jami	10912549 483,44
44500	CHet el kapitali ishtirokidagi korxonalarga berilgan uzok muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	
44501	CHet el kapitali ishtirokidagi korxonalarga berilgan uzok muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadlar	146 848 439,76
44500	Jami	146 848 439,76
44600	Xususiy korxonalar, xujalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan uzok muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadla	
44601	Xususiy korxonalar, xujalik shirkatlari va jamiyatla rga berilgan uzok muddatli kreditlar bo'yicha foizli daromadla	1 342 850 756,57
44600	Jami	1 342 850 756,57
44900	Boshka foizli daromadlar	
44905	Bosh bank/filialga berilgan mablaglar bo'yicha foizli daromadlar	208 253 136,89
44900	Jami	208 253 136,89

45100	Lizing (moliyaviy ijara) bo'yicha foizli daromadlar	
45113	Xususiy korxonalar, xujalik shirkatlari va jamiyatlarga berilgan lizing bo'yicha foizli daromadlar	234 064 901,24
45100	Jami	234 064 901,24
45200	Foizsiz daromadlar	
45205	Boshka banklarga kursatilgan xizmatlar va vositachilik uchun olingan daromadlar	88 157,72
45233	Kreditlar bo'yicha vositachilik daromadlari	25 615 924,40
45241	Menejment xizmati bo'yicha daromadlar	39 627 021,90
45249	Maxalliy tulovlar bo'yicha vositachilik xizmatlari uchun olingan daromadlar	679 189 840,55
45253	Jorijiy tulovlar bo'yicha vositachilik xizmatlari uchun olingan daromadlar	11 059 134,11
45261	Kafolatlar va kafilliklar bo'yicha operatsiyalarni amalga oshirishda kursatilgan xizmatlar uchun olingan daromadlar	3 957 600,00
45294	Boshka kursatilgan xizmatlar va vositachilik uchun olingan daromadlar	114 096 130,77
45200	Jami	873 633 809,45
45400	Xorijiy valyuta operatsiyalari bo'yicha daromadlar	
45401	Xorijiy valyutadagi "Spot" bitimlari bo'yicha daromadlar	6 718 472,15
45400	Jami	6 718 472,15
45700	Karam xuj.jamiyatlariga,kushma korxonalar va shu'ba xujalik jam.kilingan investitsiyalardan olingan foyda va divi	
45721	SHu'ba xujalik jamiyatlariga kilingan investitsiyalardan olingan foyda va dividendlar	273 554 000,00
45700	Jami	273 554 000,00
45900	Boshka foizsiz daromadlar	
45901	Bank asosiy vositalarining ijarasidan olingan daromadlar	20 565 551,37
45909	Bank asosiy vositalarini sotish yoki dispozitsiya kilishdan olingan foyda	16 139 457,64
45921	Xisobdan chikarilgan mablaglarning kaytarilishi	1 538 255 880,07
45994	Boshka foizsiz daromadlar	54 795 816,30
45900	Jami	1 629 756 705,38
JAMI DAROMADLAR		15949972363,71

5 XARAJATLAR

50100	Talab kilib olinguncha saklanadigan depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar	
50110	Jismoniy shaxslarning plastik kartochkalaridagi mablaglari bo'yicha foizli xarajatlar	309 639,07
50100	Jami	309 639,07
50600	Jamgarma depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar	
50606	Jismoniy shaxslarning jamgarma depozitlari bo'yicha foizli xarajatlar	82 012 662,80
50600	Jami	82 012 662,80
51100	Muddatli depozitlar bo'yicha foizli xarajatlar	
51106	Jismoniy shaxslarning muddatli depozitlari bo'yicha foizli xarajatlar	1 255 767 991,81
51114	CHet el kapitali ishtirokidagi korxonalarining muddatli depozitlari bo'yicha foizli xarajatlar	10 000 000,00
51121	Bank bulmagan moliyaviy muassasalarning muddatli depozitlari bo'yicha foizli xarajatlar	20 000 000,00

51100	Jami	1 285 767 991,81
54900	Boshka foizli xarajatlar	
54904	Bosh bank/filialdan olingan mablaglar bo'yicha foizli xarajatlar	7 929 400 891,59
54900	Jami	7 929 400 891,59
55100	Foizsiz xarajatlar	
55195	Boshka vositachilik va xizmat xarajatlari	249 208 349,06
55100	Jami	249 208 349,06
55300	Xorijiy valyuta operatsiyalari bo'yicha xarajatlar	
55302	Xorijiy valyutadagi "Spot" bitimlari bo'yicha xarajatlar	1 682 086,40
55300	Jami	1 682 086,40
56100	Bank xizmatchilarining ish xaki va ular uchun kilingan boshka xarajatlar	
56102	Ish xaki	1 254 853 330,33
56106	Bank xizmatchilari uchun imtiyozlar	442 779 293,12
56114	Ijtimoiy sugurta bo'yicha badallar	556 225 754,05
56118	Ijtimoiy ximoya bo'yicha xarajatlar	525 650 408,74
56195	Bank xizmatchilari uchun kilingan boshka xarajatlar	41 287 360,00
56100	Jami	2 820 796 146,24
56200	Ijara va ta'minot xarajatlari	
56202	Ijara tulovi	19 024 000,00
56206	Suv tulovi	2 792 820,00
56210	Elektr energiyasi va isitish tarmoklari xarajatlari	20 833 499,90
56214	Ta'mirlash va ta'minot xarajatlari	45 160 079,00
56218	Kuriklash xizmati xarajatlari	250 164 832,00
56200	Jami	337 975 230,90
56300	Xizmat safari va transport xarajatlari	
56302	Xizmat safari xarajatlari	36 041 624,29
56306	Xizmat safaridagi kunlik xarajatlari	12 147 880,00
56314	YOkilgi xarajatlari	11 859 000,00
56300	Jami	60 048 504,29
56400	Ma'muriy xarajatlar	
56402	Reklama va e'lon xarajatlari	805 850,00
56406	Devonxona, ofis va boshka buyumlar xarajatlari	97 932 597,70
56410	Pochta, telefon, faks bo'yicha xarajatlar	10 580 913,83
56418	Kitob, gazeta va boshka davriy nashriyotlar bo'yicha xarajatlar	9 967 244,87
56400	Jami	119 286 606,40
56500	Reprezentatsiya va xayriya	
56506	A'zolik badallari	107 425 250,00
56510	Xayr-exson va xayriya xarajatlari	70 000 000,00
56500	Jami	177 425 250,00
56600	Eskirish xarajatlari	
56602	Bank binosi va boshka imoratlarning eskirish summasi	74 517 479,10
56610	Transport vositalarining eskirish summasi	20 932 880,56
56614	Mebel va jixozlarning eskirish summasi	60 926 428,93
56616	Tulov kartochkalari bilan xisob-kitoblari amalga oshirish uskunalarining eskirish summasi	13 555 163,57

56618	Nomoddiy aktivlarning eskirish summasi	3 849 412,00
56622	Operatsion ijaraga berilgan asosiy vositalarning es summasi	22 940 749,20
56600	Jami	196 722 113,36
56700	Sugurta, solik va boshka xarajatlar	
56702	YUridik va auditorlik xizmati xarajatlari	700 000,00
56710	Suguta xarajatlari	1 043 863,50
56714	Solik (foyda soligidan tashkari) va litsenziyalar	609 116 264,05
56795	Boshka operatsion xarajatlar	15 836 011,12
56700	Jami	626 696 138,67
56800	Kurilishi mumkin bulgan zararlarni baxolash	
56802	Kreditlar bo'yicha kurilishi mumkin bulgan zararlarni baxolash	588 498 414,34
56828	Karam xujalik jamiyatlariga, kushma korxonalariga va sh xuj. jamiyatlariga kilingan investitsiyalar bo'yicha kurilishi	25 000 000,00
56838	Lizing (moliyaviy ijara) bo'yicha kurilishi mumkin bulzararlarni baxolash	66 847 195,83
56842	Sud jarayonidagi kredit va lizing (moliyaviy ijara) bo'yicha kurilishi mumkin bulgan zararlarni baxolash	551 401 180,26
56800	Jami	1 231 746 790,43
56900	Foyda soligini baxolash	
56902	Foyda soligini baxolash	213 028 128,26
56900	Jami	213 028 128,26
JAMI	XARAJATLAR	15 332 106 529,28
BANK bo'yicha: FOYDA (+), ZARAR (-)		617865834.43 (pribyl)

Boshkaruvchi
Bosh Buxgalter

3-BOB. ATB QISHLOQ QURILISH BANKI QO'RG'ONTEPA FILIALIDA FOYDA VA ZARARLAR HISOBINI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.

3.1. ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.

Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etishdagi muammolari unchalik katta yemas bu bankning xisob siyosati jaxon andozariga mos ravishda tashkil yetilib, xodimlarining foyda va zararlar hisobini tashkil etish bilan va moliyaviy xisobotlar tuzish va boshka xisoblarni tashkil yetish va yuritish buyicha bilim va malakalari anchagina yukori darajada.

Lekin, kredit, mijozlarga xizmat kursatish va xodimlar bilan ishlash va boshka shunga uxshash bolinmalarining xisobidagi muommolarni bartaraf yetish yullari tashkil yetilmokda.

Bugungi kunda bank tomonidan kreditlashda nafakat milliy valyutadagi mablaglar manbalari xisobidan, shu bilan birga xorijiy kredit liniyalari xam keng jalb kilinmokda.

Bankning sifat kursatkichlarini yaxshilash, ya'ni xizmat kursatish saviyasini oshirib, boshkaruv va operatsion jarayonlarni samarali tashkil etish buyicha namunaviy banklar darajasiga chikish, bank xizmatlari doirasini yanada kengaytirish buyicha kuyilayotgan talablarga javob beradigan informatsion texnologiyalar tizimini yaratish, namunaviy korporativ madaniyatni yaratish, mexnat samaradorligini oshirish, bankning yukori baxoga ega brendini shakllantirish va mijozlarning bankka nisbatan yukori xayrixoxlik darajasiga erishish, shuningdek bank imidjini kutarish va omonatchilar xamda boshka kreditorlarning banka nisbatan ishonchini mustaxkamlash moliya muassasini kelgusida rivojlantirishning asosiy yunalishlaridan xisoblanadi.

SHu bilan birga, rivojlantirish Strategiyasida belgilangan maksad va vazifalardan kelib chikib, 2015 yilda bank uz faoliyatida kuyidagi yunalishlarni rivojlantirishga alodida e'tibor karatadi:

1 mijozlarga bank xizmati kursatishni soddalashtirish va ularni barcha bank xizmatlariga bulgan extiyojlarini kompleks ta'minlash;

2 bank amaliyot markazi ustunliklaridan tulakonli foydalanishga erishish va plastik kartochkali biznesni rivojlantirish;

3 namunaviy loyixalar buyicha kishlok joylarda uy-joylar kurulishini, ushbu yunalishda faoliyat kursatayotgan pudrat tashkilotlari edtiyojini kompleks moliyalashtirishni ta'minlash;

4 kishlok joylarda namunaviy loyidalar asosida yakka tartibda uy-joylar kurulishi xajmini va sifatini oshirib borish xamda Uzbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 11 yanvardagi PK,-1683-sonli karori talablaridan kelib chikkan xolda uy-joylar kurulishini moliyalashtirishda faol ishtiriok yetish;

5 kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlarini kreditlash xajmini prognoz kursatkichlari darajasiga yetkazilishini ta'minlash. SHuningdek, tadbirkorlik sub'ektlarining loyixalarini moliyalashtirish maksadida xorijiy kredit liniyalari, jumladan, Osiyo taraddiyot banki, Xususiy sektorni rivojlantirish Islom korporakiyasi, Xitoy Davlat taraddiyot banki, MAR, KFV va boshka kredit liniyalari mablaglarini jalb kilishni yanada kupaytirish;

6 real sektor korxonalarini modernizatsiyalash, texnik va texnologik kayta jixozlash buyicha investitsion loyixalarni moliyalashtirish, bank kapitallashuv darajasini yanada oshirish, resurs bazasini mustaxkamlash borasida bankni rivojlantirish Strategiyasida belgilangan kursatkichlarga erishish;

7 ilgor axborot-kommunikakiya texnologiyalarini keng kullagan xolda bank mijozlariga taklif etilayotgan xizmatlar spektrini yanada kengaytirish va ularning sifatini oshirib borish, jumladan "Internet- banking" xizmatlaridan foydalanayotgan mijozlar safini yanada kengaytirish;

8 bank xizmatlarini kupaytirish va sifatini oshirish orkali bankning korporativ va xususiy mijozlari sonini kupaytirish. Bunda, bank xizmatlarini iste'molchilarga yetkazishni takomillashtirish, minibanklardan, bank-kliyent va boshka yangi xizmat turlaridan foydalanish;

9 moliyaviy xizmatlar bozorida talab va taklifdan kelib chikib, bank infratuzilmalari moddiy texnika bazasini mustaxkamlash, faoliyatini rivojlantirish (kengaytirish) va bank tizimida korporativ boshkaruv samaradorligini oshirish choralari kuruladi.

Bugungi kunda bankning uz mijozlari bilan doimiy va amaliy mulokotlari mijozlarning muammolari va extiyojlariga aloxida e'tibor karatilishi, ularga mablaglarni boshkarish bilan boglik uz karorlarini tezkor kabul kilishlari uchun yetarli sharoitlarning yaratilishi, axborotning ochik-oydinligi kabilar bank va mijozlar urtasida uzaro munosabatlarni

Jumladan, bank faoliyatiga doir barcha muxim ma'lumotlarni mijozlarga tezkor yetkazish maksadida moliyaviy xisobotlar, auditorlik xulosalari, maxalliy va xalkaro reyting agentliklarining bergan baxolari, bank faoliyatining asosiy yunalishlari ommaviy axborot vositalarida doimiy yoritib berish. SHuningdek, bankning korporativ veb-saytida bank faoliyatiga oid yangi ma'lumotlar muntazam ravishda joylashtirib borilgani xolda, interaktiv alokalar rivojlantirilmodda.

3.2. ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida buxgalteriya hisobini samarali tashkil etishda ichki nazoratning o'rni.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etishda ichki nazoratning o'rni katta . ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa bankning ichki auditi ichki nazoratni, hisob siyosatini va bankning tartibotlarini tekshirish uchun, buxgalteriya hisobi va hisob jarayonlarini uslubiyoti, ularni adekvatligi hamda MHXSga muvofiq buxgalteriya hisobini yuritish bo'yicha Markaziy bankning me'yoriy hujjatlarini qo'llashda ulardan foydalanishga javob beradi.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida Audit xizmatlarining maqsadlari:

Bank audit xizmati ichki nazorat monitoringini amalga oshirish va bank raxbariyatiga bank faoliyatining nazorati va natijalari bo'yicha ob'ektiv taxlil, baxo, tavsiyalar va ma'lumotlar taqdim etish orqali bankning samarali faoliyat yuritishni taminlashda bank boshqariv organlariga ko'maklashish maqsadida tashkil etiladi. Ichki audit haqqoniy tekshirishni o'tkazish, baholash va audit natijalari to'g'risida bankni Kengashiga hisobotlarni taqdim etish yuzasidan javobgardir. Bunda, auditni hisobotlari asosida bankni Kengashi bankda bajarilishi majburiy bo'lgan tegishli qarorni qabul qiladi.

Ichki audit Kengashga tekshirish materiallarini, fikr va mulohazalarni yuboradi. Kengash Bank Boshqaruvidan auditorlar tomonidan aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish va ushbu masalalarni ochilishi bo'yicha davriy hisobotlarni talab qilish shart.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida foyda va zararlar hisobini tashkil etishni takomillashtirishda ichki nazoratni kuchaytirish yullari.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida Ichki auditni kuchaytirish – xodimlarining o'z vazifalarini samarali bajarishlarida yordam berish, bankni tekshirish va baxolash uchun bank ichida doimiy asosda tuzilgan mustaqil ekspertiza tashkil yetish.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida Ichki audit xizmatini takomillashtirish – bankda ichki nazorat xolatini, jumladan moliya xo'jalik faoliyati samaradorligi, xisobning ishochli va aniqligi, xisobotlarning to'liqligi va ob'ektivligi, O'zbekiston Respublika bank qonunchiligi xo'jjatlariga ta'sis va ichki xo'jjatlarga bank operatsiyalarini amalga oshirish qoidalari va tartiblarini rioya qilinishini tekshirish va monitoringni amalga oshiruvchi, shuningdek bank operatsiyalarini samaradorligini va ishonchliligini buyicha Bank Kengashiga maslaxatlar beruvchi mustaqil tarkibiy tuzilma.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida Audit xizmatiga quyidagi xizmatlar yuklanadi:

- o'tkazilgan ichki audit tekshiruvi natijalariga asoslangan bankning real xolati va ichki nazorati tizimining samaradorligi tug'risidagi ishonchli va mustaqil axborot bilan bank Kengashiga ta'minlash;
- ichki nazorat tizimining samaradorligi va monandligi xamda ichki auditni o'tkazish bo'yicha qabul qilingan jarayonlarning amaliligini taxlil qilish;
- bank faoliyati bo'yicha oldigi qo'ygan maqsadlariga erishishda ma'muriy va operatsion jariyonlarning samaradorligini kuzatish;
- tavakkalchilik boshkaruv jarayonlari va tavakkalchilikning boshkarish uslubiyatining samaradorligi va qo'llanilishini kuzatish;
- moliya axborot tizimining, shuningdek elektron axborot tizimi va elektron bank xizmatini kuzatish;
- buxgalteriya xisobvaraqaalari va moliya xisobotlarining saramjon-sarishtaligi, aniqligi va ishonchligini kuzatish;
- bankning tavakkalchiligini baxolash bilan bog'liq kapitalni baxolash izimini o'tkazish;

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida Audit xizmatiga quyidagi xizmatlar yuklanadi:

- o'tkazilgan ichki audit tekshiruvi natijalariga asoslangan bankning real xolati va ichki nazorati tizimining samaradorligi tug'risidagi ishonchli va mustaqil axborot

- bilan bank Kengashiga ta'minlash;
- ichki nazorat tizimining samaradorligi va monandligi xamda ichki auditni o'tkazish bo'yicha qabul qilingan jarayonlarning amaliligini taxlil kilish;
 - bank faoliyati bo'yicha oldigi qo'ygan maqsadlariga erishishda ma'muriy va operatsion jariyonlarning samaradorligini kuzatish;
 - tavakkalchilik boshkaruv jarayonlari va tavakkalchilikning boshkarish uslubiyatining samaradorligi va qo'llanilishini kuzatish;
 - moliya axborot tizimining, shuningdek elektron axborot tizimi va elektron bank xizmatini kuzatish;
 - buxgalteriya xisobvaraqlari va moliya xisobotlarining saramjon-sarishtaligi, aniqligi va ishonchligini kuzatish;
 - bankning tavakkalchiligini baxolash bilan bog'liq kapitalni baxolash izimini o'tkazish;

Ma'lumki, bugungi kunda tijorat banklarida buxgalteriya hisobi ilg'or tajribalar asosida yuritilmoqda. Buni tijorat banklari tomonidan yuritilayotgan buxgalteriya hisobi ishlarida yaqqol ko'rishimiz mumkin.

Lekin tobora rivojlanib borayotgan kuchli raqobat sharoitida yaxshi natijaga erishish va faoliyatni barqarorlashtirish uchun banklarda amalga oshiriladigan buxgalteriya hisobini yanada takomillashtirish zaruriyati kelib chiqadi. Ayniqsa, bu xarajatlar va xarajatlar hisobini yuritishda juda muhimdir. Bu yo'lda foyda va zararlarni tahlilini takomillashtirish yo'llari quyidagi yo'nalishlarini ko'rib chiqishimiz mumkin:

Birinchidan, tijorat banklarining buxgalteriya hisobi hisobvaraqlari rejasida moliyaviy xo'jalik faoliyatiga baho beruvchi va yakuniy moliyaviy natijani aniqlash uchun alohida hisobvaraqlar ajratilmagan. Bank xarajatlari va xarajatlari yil yakunida to'g'ridan-to'g'ri 31200 – “Taqsimlanmagan foyda” hisobvarag'iga olib boriladi. Bizning fikrimizcha, yakuniy moliyaviy natija hisobini olib borish uchun alohida “Yakuniy moliyaviy natijalar” hisobvarag'ini kiritish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Ushbu hisobvaraqa bank faoliyatini moliyaviy natijasida olingan jami xarajatlar va xarajatlarni taqqoslash natijasida qoldiq sifatida aks ettirish imkoni bo'ladi. Ushbu hisobvaraqaqning debet tomonida hamma xarajat va zararlar, kredit tomonida esa, jami olingan xarajatlar va foydalar hisobga olinish ko'zda tutiladi.

Bu hisobvaraqaqning kredit tomonidagi qoldiq qolsa, bank foyda olganligini, debet tomonidan qoldiq esa, bank hisobot davrini zarar bilan yakunlaganini bildiradi.

Ushbu hisobvaraqaqda hisobot davrining boshidan oxirigacha xarajatlar va foyda olish yoki zarar ko'rish jarayonining harakati yoritiladi.

Daromadlar va xarajatlar hisobvaraqaq'ining ko'llanilishi quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- buxgalteriya balansida tenglashtirishuvchi rolni bajaradi;
- Daromadlar va xarajatlar to'g'risida aniq ma'lumotlar beradi;
- bank xarajat va daromadlarini barqarorligini yoritadi;

Ikkinchidan, tijorat banklarida foyda va zararlarini tahlilini biror manbaga asoslanib amalga oshirilishi lozim. SHu maqsadda O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan tijorat banklarida moliyaviy natijalarni buxgalteriya hisobida aks ettirish to'g'risida aloxida nizom ishlab chiqilsa maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Bu nizomda tijorat banklarining barcha daromadlari va xarajatlari, foyda va zararlarini buxgalteriya hisobini yuritish ko'zda tutiladi.

Nizomni chiqarilishi natijasida quyidagi imkoniyatlar yaratiladi:

- tijorat banklari barcha daromadlari va xarajatlari hisobi bitta me'yoriy hujjatda aks etadi;

tijorat banklari buxgalterlari barcha daromadlari va xarajatlari buxgalteriyada hisobga olishda yagona shu nizomga muvofiq ish olib boradilar;

- tijorat banklari daromadlari va xarajatlari hisobini o'rganuvchilarga qulayliklar yaratiladi.

Uchinchidan, hozirgi vaqtda Markaziy bank tomonidan inflyatsiya darajasini pasaytirish bo'yicha bir qator chora tadbirlar qo'llanilmoqda, lekin shunga qaramasdan mamlakatimiz iqtisodiyotiga inflyatsiya o'z ta'sirini ko'rsatmoqda.

Biz shuni taklif qilardikki, foyda va zararlar to'g'risidagi hisobotning barcha moddalari hisobot davri sanasiga haqiqiy hisoblangan o'lchov biriligida aks ettirishga imkon beruvchi yangi standart ishlab chiqilsa, bunga muvofiq barcha summalar inflyatsiya darajasi koeffitsiyentiga korrektirovka qilish yo'li bilan qayta hisoblanadi.

Hulosa va takliflar.

Bugungi kunga kelib O'zbekistonda yaratilgan sharoitlar natijasida boshqa ko'pgina tarmoqlar singari bank tizimi ham rivojlanib kelmoqda. SHunisi quvonarliki, mustaqillikka erishilgandan keyingi qisqa davr ichida tijorat banklari jahon andozalariga mos keladigan rivojlanishga ega bo'ldilar.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida tijorat banklari yuqori foydaga intiluvchi sub'ektlar ichida yetakchilardan biri bo'lib qoldi. Tijorat banklari foydasini ko'paytirishga harakat qilar ekan, ular xarajatlar tarkibini kengaytirishga va xarajatlarni kamaytirishga harakat qiladilar. Bunga esa moliyaviy natijalar hisobi va tahlili muhim ahamiyat kasb etadi.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filiali misolida ko'rdikki, hozirgi kunga kelib tijorat banklari moliyaviy natijalari hisobini amalga oshirish jarayoni ancha takomillashgan, lekin bir qator kamchiliklardan holi emas.

Biz quyida keltirgan hulosa va takliflar amalda qo'llanilsa, o'ylaymizki bu sohada yana ham yaxshi natijalarga erishish mumkin deb o'ylaymiz.

ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filiali moliyaviy natijalari hisobini yuritish borasida quyidagi hulosa va takliflar ishlab chiqildi:

Birinchidan, tijorat banklarining buxgalteriya hisobi hisobvaraqlari rejasida moliyaviy xo'jalik faoliyatiga baho berish uchun va yakuniy moliyaviy natijani aniqlash uchun alohida hisobvaraqa ajratilmagan. Bank xarajatlari va xarajatlari yil yakunida to'g'ridan-to'g'ri 31200 – “Taqsimlanmagan foyda” hisobvarag'iga olib boriladi.

Bizning fikrimizcha, yakuniy moliyaviy natija hisobini olib borish uchun alohida “Yakuniy moliyaviy natijalar” sintetik hisobvarag'ini kiritish maqsadga muvofiq bo'ladi. Ushbu hisobvaraqda bank faoliyatining moliyaviy natijasi, ya'ni olingan jamiki xarajatlar va sarflarni taqqoslash natijasida qoldiq sifatida aks ettirish imkoni bo'ladi.

Ta'kidlab o'tish lozimki, hozirgi vaqtda Markaziy bank tomonidan inflyatsiya darajasini pasaytirish bo'yicha bir qator chora-tadbirlar qo'llanilmoqda, lekin

shunga qaramasdan mamlakatimiz iqtisodiyotiga inflyatsiya o'z ta'sirini ko'rsatmoqda.

Ikkinchidan, daromad va xarajatlar to'g'risidagi hisobotning barcha moddalari hisobot davri sanasiga haqiqiy hisoblangan o'lchov birligida aks ettirilishiga imkon beruvchi yangi standart kiritish. SHunday qilib, barcha summalar inflyatsiya darajasi koeffitsiyentiga korektirovka qilish yo'li bilan qayta hisoblanadi.

Uchinchidan, tijorat banklari foizli xarajatlarini oshirish uchun banklarning qimmatli qog'ozlari bilan bog'liq operatsiyalarni rivojlantirishlari zarur. SHu bilan birga lizing, faktoring va diskont operatsiyalarini rivojlantirishlari lozim.

To'rtinchidan, Mijozlar bazasini mustaxkamlash, ular doirasini idtisodiyotimizning turli tarmoklarida faoliyat yurituvchi yuridik va jismoniy shaxslar disobiga kupaytirish bank faoliyatining asosiy yunalishlaridan biri xisoblanadi. SHu ma'noda, bank faoliyatiga ilgor texnologiyalarga asoslanganyangi bank madsulotlarini joriy etish, kursatiladigan xizmatlar sifatiniyanada yaxshilash ordali yangi mijozlarni jalb qilish.

Beshinchidan, banklar xarajatlarni oshirish bilan birga, ayrim xarajatlarni kamaytirishlari lozim.

Bank faoliyatining yuqori samaradorligini tavsiflovchi ko'rsatkichlardan biri tavakkalchilik bilan bog'liq xarajatlar hisoblanadi. Albatta, tavakkalchilik bilan bog'liq operatsiyalarni har doim qattiq nazorat qilib borish lozim.

Bank faoliyati bilan bog'liq bo'lgan jarimalar va penyalar miqdorini kamaytirish yoki ularga umuman yo'l qo'ymaslik lozim.

Bu taklif va tavsiyalar ATB Qishloq Qurilish banki Qo'rg'ontepa filialida amaliyotga joriy qilinsa, yaxshi natija beradi deb o'ylaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

“O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. – T.: “Adolat”. 2003.

1. “Banklar va bank faoliyati to‘g‘risidagi”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. – T.: “Adolat”. 2003.

2. O‘zbekiston Respublikasining “Bank siri to‘g‘risida” gi Qonuni. – T.: “Adolat”. 2005.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Hisobkitoblar mexanizmini takomillashtirish va respublika hamda mahalliy budjetlarga to‘lovlarning o‘z vaqtida kelib tushishini rag‘batlantirish choratadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni. 1998yil 4fevral.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Tijorat banklarida aholi omonatlari shartlarini liberallashtirish hamda kafolatlarini ta‘minlashga doir qo‘shimcha choratadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoni. 2008yil 20fevral, PF3968.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Bozor islohotlarini chuqurlashtirish va iqtisodiyotni yanada erkinlashtirish sohasidagi ustuvor yo‘nalishlar amalga oshirilishini jadallashtirish choratadbirlari to‘g‘risida” gi Farmoni. “O‘zbekiston”. 2005yil 10iyun.

6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Banklarning kapitallashuvini yanada oshirish va iqtisodiyotni modernizatsiyalashdagi investisiya jarayonlarida ularning ishtirokini faollashtirish choratadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori. 2007yil iyul. Bank axborotnomasi. 2007yil 17iyul № 28.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Banklardagi depozit hisobvaraqlaridagi naqd puldagi to‘lovlarni uzluksiz ta‘minlash kafolatlari to‘g‘risida” 2005yil 5avgustdagi PQ147sonli Qarori.

8. Karimov I.A. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi, O‘zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo‘llari va choralari. – T.: “O‘zbekiston”, 2009 yil.

9. Karimov I.A. Asosiy vazifamiz – vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir. – T.: “O‘zbekiston”. 2010yil.

10. Karimov I.A. Bank tizimi, pul muomalasi, kredit, investitsiya va moliyaviy barqarorlik to'g'risida. – T.: “O'zbekiston” 2005yil.
11. Abdullaeva SH.Z. Pul, kredit va banklar. – T.: “IQTISODMOLIYA”, 2007yil.
12. Abdullaev YO., Qoraliyev T.M., Toshmurodov SH., Abdullaeva S. Bank ishi. – T.: “IQTISODMOLIYA”, 2009yil.
13. Veremenko S.A. Syurprizy reytinga kommercheskix bankov. Bankovskoye delo. №2, 2005 g.
14. Klyuchnikov M.V. ekonomikostatisticheskii analiz struktury i dinamiki pokazateley passivnykh operatsiy kommercheskogo banka. – M.: “Finansy i kredit”. 2002 g.
15. Murugova I.A. Operatsionnaya texnika i uchet v bankax. – T., TMI 2004.
16. Mejdunardnye standarty finansovoy otchetnosti. – M.: “Askeri”. 2007.
17. Mullajonov F.M. Pulkredit sohasidagi mavjud vaziyat va monetar siyosatning 2010yilga mo'ljallangan asosiy yo'nalishlari.//Bozor pul va kredit. 2010yil yanvar 1soni.
18. Navruzova K.N. va boshqalar. Bank hisobi. “Fan va texnologiyalar”. – Toshkent. 2007yil .
19. Rashidov O'.YU. Pul, kredit va banklar – T.: TDIU, 2008yil.
20. SHirinskaya Z.G. Nesterova T.N. Uchet i operatsionnaya texnika v bankax. – M.: “Perspektiva” 2007.
21. “Bank tizimini isloh qilish va erkinlashtirishning ustuvor yo'nalishlari” mavzusidagi II respublika an'anaviy ilmiyamaliy konferensiyasi materiallari. Toshkent. 2007yil.
22. Bosh Depozitorlar Milliy Axborot Bazasi va unda mijozlarga hosraqam berish haqidagi 1145sonli Nizom. . 2002 yil 30 may
23. Bank moliya tizimidagi islohotlarga bag'ishlanadi. // Bank axborotnomasi 2008yil. №16.
24. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. 2008yil.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Tijorat banklarida qimmatli qog'ozlar bilan amalga oshiriladigan operatsiyalarning buxgalteriya hisobi to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2008 yil 13 dekabrda 284 sonli Qarori bilan tasdiqlangan yo'riqnoma.
2. Tijorat banklari foizlarni hisoblash to'g'risidagi Nizom. 1306son bilan Adliya vazirligida ro'yxatga olingan. 2004 yil 30 yanvar.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bank buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi. 2005 yil. (2006-2014 yillardagi o'zgarishlari bilan).
4. O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarining buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi. 2005 yil. (2006-2014 yillardagi o'zgarishlari bilan).
5. "O'zbekiston Respublikasi banklarida buxgalteriya hisobini yuritishni va buxgalteriya ishlarini tashkil qilish tartibi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2008yil 3maydagi 11/5sonli qarori bilan tasdiqlangan 1834 sonli yo'riqnoma.
6. O'zbekiston Respublikasida "Naqd pulsiz hisobkitoblarni tashkil qilish haqida"gi 11/22 Nizom. 2002yil 12 yanvar (2002-2010 yildagi o'zgarishlari bilan).
7. O'zbekiston Respublikasi banklarida ochiladigan bank hisobvaraqlari to'g'risidagi 1sonli yo'riqnoma. 2009yil 16mart 7/2sonli qarori bilan tasdiqlangan (Adliya vazirligida 2009 yil 27 aprelda davlat ro'yxatidan o'tkazildi).
8. Tijorat banklarida kassa ishini tashkil qilish, inkassatsiya va qimmatliklarni tashishga doir yo'riqnoma" Ro'yxat raqami 1831, 2008 yil 27 iyun, O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami 2008 yil, 2627son.
9. Markaziy bankning banklararo to'lov tizimi orqali elektron to'lovlarni amalga oshirish tartibi to'g'risidagi Nizom. Ro'yxat raqami 1545, 2006 yil 14 fevral.

INTERNET SAYTLARI

1. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi sayti www.mf.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi sayti www.soliq.uz
3. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi sayti www.stat.uz
4. www.gaap.ru

